

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÂRE nr. _____
din _____ 2022

**cu privire la aprobarea proiectului de Lege cu privire la Curtea
Supremă de Justiție**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Se aprobă și se prezintă Parlamentului spre examinare proiectul de Lege cu
privire la Curtea Supremă de Justiție.

Prim-ministru

Contrasemnează:
Ministrul justiției

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

L E G E **cu privire la Curtea Supremă de Justiție**

În scopul sporirii integrității și profesionalismului judecătorilor Curții Supreme de Justiție, precum și în vederea fortificării rolului Curții Supreme de Justiție, Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Capitolul I **DISPOZIȚII GENERALE**

Articolul 1. Obiectul legii

(1) Prezenta lege reglementează rolul și atribuțiile Curții Supreme de Justiție, procedura de examinare a demersului în interesul legii, modul de selectare și numire a judecătorilor și a președintelui și vicepreședintelui Curții, organizarea internă a Curții.

(2) Activitatea și organizarea Curții Supreme de Justiție este reglementată de Constituția Republicii Moldova, de Legea nr. 514/1995 privind organizarea judecătorească, Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, de prezenta lege și de alte acte normative.

Articolul 2. Curtea Supremă de Justiție

(1) Curtea Supremă de Justiție este instanța judecătorească supremă din Republica Moldova.

(2) Curtea Supremă de Justiție asigură:

- a) interpretarea și aplicarea uniformă a legislației în sistemul justiției;
- b) examinarea în calitate de primă instanță a categoriilor de cauze stabilite de lege;
- c) examinarea în calitate de instanță de recurs a cauzelor cu cea mai mare importanță socială și juridică, precum și asupra celor care relevă încălcări deosebit de grave ale legii și ale drepturilor omului;
- d) sesizarea Curții Constituționale privind examinarea excepției de neconstituționalitate a actelor juridice care rezultă din cauze penale, civile, contravenționale sau administrative concrete;
- e) soluționarea cererilor de revizuire a cauzelor în urma pronunțării unei hotărâri de condamnare a Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului;
- f) soluționarea altor tipuri de cereri, în cazurile prevăzute de lege.

Articolul 3. Atribuțiile Curții Supreme de Justiție în domeniul asigurării aplicării uniforme a legislației

În domeniul asigurării interpretării și aplicării uniforme a legislației, Curtea Supremă de Justiție:

- a) elaborează recomandări rezultate din activitatea de generalizare a practicii judiciare;
- b) elaborează, aprobă și publică ghiduri cu privire la aplicarea legislației procesuale, la individualizarea pedepsei penale și sancțiunilor contravenționale;
- c) emite, la solicitarea instanțelor judecătorești, avize consultative cu privire la aplicarea legislației;
- d) decide asupra demersului în interesul legii;
- e) întreprinde alte măsuri necesare pentru uniformizarea procesului de aplicare a legislației, prevăzute în Regulamentul Curții Supreme de Justiție.

Articolul 4. Generalizarea practicii judiciare și elaborarea ghidurilor cu privire la aplicarea legislației

(1) Recomandările privind generalizarea practicii judiciare și ghidurile cu privire la aplicarea legislației procesuale și individualizarea pedepsei penale se elaborează și se publică pe pagina web oficială a Curții Supreme de Justiție.

(2) Modul de elaborare a recomandărilor și ghidurilor menționate la alin. (1) se stabilește în Regulamentul Curții Supreme de Justiție.

Articolul 5. Demersul în interesul legii

(1) Președintele Curții Supreme de Justiție, Președinții Curților de apel, Procurorul General, Președintele Uniunii Avocaților sau 3 judecători ai Curții pot cere Curții Supreme de Justiție să se pronunțe asupra problemelor de drept care prin hotărâri irevocabile au fost soluționate diferit de către instanțele judecătorești.

(2) În demersul în interesul legii se menționează hotărârile judecătorești irevocabile din care rezultă că problema de drept a fost soluționată diferit.

(3) Admisibilitatea demersului în interesul legii se examinează de un complet de 5 judecători ai Curții Supreme de Justiție. Demersul în interesul legii este declarat admisibil dacă soluțiile diferite reprezintă o discrepanță evidentă în interpretarea sau aplicarea legislației.

(4) Demersul în interesul legii declarat admisibil se examinează în ședință publică de un complet de 11 judecători ai Curții Supreme de Justiție. La ședință sunt invitați pentru prezentarea poziției autorul demersului în interesul legii și alți subiecți vizați direct prin problema de drept examinată. La necesitate, chestiunea expusă în demersul în interesul legii se examinează la Consiliul Științific Consultativ.

(5) Completul de 11 judecători ai Curții Supreme de Justiție emite o hotărâre motivată în care explică modul de interpretare sau aplicare a legii în viitor. Hotărârea este semnată de președintele completului.

(6) Din momentul pronunțării, hotărârea adoptată cu privire la examinarea demersului în interesul legii este obligatorie, însă nu are efect asupra cauzelor soluționate irevocabil. Hotărârea adoptată cu privire la examinarea demersului în interesul legii se face publică.

Capitolul II

JUDECĂTORII ȘI ORGANIZAREA INTERNĂ A CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE

Articolul 6. Componenta și organizarea internă a Curții Supreme de Justiție

(1) Curtea Supremă de Justiție are 20 de judecători.

(2) Curtea Supreme de Justiție este condusă de Președinte, care este asistat de un vicepreședinte.

(3) Modul de organizare internă a Curții Supreme de Justiție este stabilit de prezenta lege și de Regulamentul său, aprobat de către Plenul Curții Supreme de Justiție.

Articolul 7. Judecătorii Curții Supreme de Justiție

(1) Judecătorii Curții Supreme de Justiție sunt numiți după cum urmează:

a) cel puțin 13 judecători din rândul judecătorilor;

b) cel mult 7 judecători din rândul avocaților, procurorilor sau profesorilor universitari în domeniul dreptului.

(2) Poate deveni judecător al Curții Supreme de Justiție persoana care:

1) întrunește condițiile din art. 6 alin. (1) lit. a), b), d)-f) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului;

2) are cel puțin una din următoarele experiențe:

a) 8 ani efectiv lucrați în calitate de judecător;

b) 6 ani efectiv lucrați în calitate de judecător al Curții Constituționale sau al Curții Europene pentru Drepturile Omului;

c) 10 ani efectiv lucrați în calitate de avocat, procuror sau profesor universitar în domeniul dreptului;

3) are calitățile și abilitățile profesionale necesare pentru accederea în funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, stabilite la alin. (3);

(3) Judecătorul Curții Supreme de Justiție este selectat în bază de merit, în urma unui concurs public. Modul de organizare a concursului și de selectare a candidaților este stabilit de Consiliul Superior al Magistraturii. Candidații sunt evaluați de către Consiliul Superior al Magistraturii în baza calităților și abilităților profesionale, inclusiv:

a) capacitatea de a înțelege și a analiza situațiile juridice complexe;

b) claritatea exprimării scrise și verbale;

c) abilitatea de a lucra în echipă și de a respecta opiniile colegilor, precum și de a le contesta și dezbate în mod constructiv;

d) abilitatea de a lucra în situații care implică stres și de a realiza sarcinile cu promptitudine;

e) experiența de muncă a candidatului;

f) viziunea privind rolul Curții Supreme de Justiție în dezvoltarea dreptului.

(4) Judecătorul Curții Supreme de Justiție este propus spre numire de către Consiliul Superior al Magistraturii și numit în funcție de către Președintele Republicii Moldova în termen de 30 de zile de la primirea propunerii. Dacă este necesară o examinare suplimentară a dosarului candidatului sau a informației

deținute de o autoritate publică despre candidatul respectiv, acest termen poate fi prelungit cu 15 zile.

(5) Dacă există suspiciuni privind incompatibilitatea candidatului cu funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție sau de încălcare a procedurii de selectare, Președintele Republicii Moldova refuză motivat numirea și informează Consiliul Superior al Magistraturii. La propunerea repetată a Consiliului Superior al Magistraturii pentru care au votat cel puțin 2/3 din membrii Consiliului aflați în exercițiul funcției, Președintele Republicii Moldova emite decretul privind numirea în funcție a judecătorului Curții Supreme de Justiție.

(6) Judecătorul Curții Supreme de Justiție își începe activitatea din ziua indicată în decretul de numire în funcție.

(7) Judecătorul Curții Supreme de Justiție își exercită funcția până la atingerea vârstei de 65 de ani. În vederea asigurării bunei funcționări a Curții Supreme de Justiție, concursul pentru selectarea candidaților la funcțiile vacante de judecător al Curții Supreme de Justiție se anunță cu cel puțin 3 luni înainte de survenirea vacanței funcției respective.

Articolul 8. Plenul Curții Supreme de Justiție

(1) Plenul Curții Supreme de Justiție este compus din toți judecătorii Curții aflați în exercițiul funcției. Ședințele Plenului Curții Supreme de Justiție sunt conduse de către Președintele Curții.

(2) Plenul Curții Supreme de Justiție se convoacă ori de câte ori este necesar, dar nu mai rar decât o dată în trimestru, în modul stabilit în Regulamentul Curții Supreme de Justiție. Plenul este convocat în ședințe extraordinare de către Președintele Curții, din proprie inițiativă, sau la cererea a cel puțin 5 judecători ai Curții Supreme de Justiție.

(3) Plenul Curții Supreme de Justiție este deliberativ dacă la ședință participă cel puțin 2/3 din judecătorii Curții Supreme de Justiție aflați în exercițiul funcției. Plenul adoptă hotărâri cu votul majorității simple a judecătorilor prezenți, care sunt semnate de președintele ședinței și de către Secretarul general sau Secretarul general adjunct al Curții.

(4) Plenul Curții Supreme de Justiție are următoarele atribuții:

- a) aprobă Regulamentul Curții Supreme de Justiție;
- b) aprobă organigrama Secretariatului Curții Supreme de Justiție;
- c) decide asupra specializării judecătorilor Curții Supreme de Justiție;
- d) stabilește anual componența completelor de judecată și categoriile de cauze examinate de acestea;
- e) după caz, constituie colegii conform categoriilor de cauze și determină durata activității acestora;
- f) aprobă proiectul bugetului și planul de activitate al Curții Supreme de Justiție;
- g) confirmă componența Consiliului Științific Consultativ;
- h) aprobă ghidurile cu privire la aplicarea legislației procesuale, la individualizarea pedepsei penale și sancțiunilor contravenționale;
- i) aprobă vestimentația judecătorilor Curții;

j) aprobă raportul de activitate al Curții Supreme de Justiție și al Consiliului Științific Consultativ;

k) are alte atribuții stabilite de lege.

(5) Hotărârile Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la administrarea instanței sunt obligatorii pentru toți judecătorii și angajații Curții.

(6) Ședințele Plenului Curții Supreme de Justiție sunt publice. Plenul poate decide motivat ca ședința, sau o parte din ea, să se desfășoare în ședință închisă.

(7) Ședințele Plenului Curții Supreme de Justiție se desfășoară cu prezența judecătorilor Curții sau prin intermediul mijloacelor electronice. Modul de desfășurare a ședințelor Plenului Curții Supreme de Justiție prin intermediul mijloacelor electronice se stabilește prin Regulamentul Curții Supreme de Justiție.

Articolul 9. Președintele și vicepreședintele Curții Supreme de Justiție

(1) Președintele Curții Supreme de Justiție este selectat din rândul judecătorilor săi în bază de concurs, potrivit art. 9 din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului și Legii nr. 154/2012 privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor.

(2) Candidații pentru funcția de președinte și vicepreședinte al Curții sunt identificați de către Plenul Curții Supreme de Justiție. Plenul Curții Supreme de Justiție propune Consiliului Superior al Magistraturii candidații care, în urma votului secret, au obținut cel puțin 5 voturi.

(3) Modul de organizare a concursului și de selectare a candidaților este stabilit de Consiliul Superior al Magistraturii. Candidații sunt evaluați de către Consiliul Superior al Magistraturii în baza următoarelor criterii:

a) capacitatea de a reprezenta eficient Curtea Supremă de Justiție;

b) abilități de a conduce activitatea Curții Supreme de Justiție și de a coordona activitatea judecătorilor;

c) viziunea privind perfecționarea activității Curții Supreme de Justiție.

(4) Președintele este numit în funcție pentru un mandat de 4 ani. Aceeași persoană poate fi președinte al Curții Supreme de Justiție cel mult 2 mandate succesive.

(5) Președintele Curții Supreme de Justiție are următoarele atribuții:

a) coordonează activitatea judecătorilor pentru a asigura judecarea cauzelor în termen rezonabil;

b) coordonează activitatea Secretarului general și Secretarului general adjunct al Curții Supreme de Justiție;

c) reprezintă Curtea Supremă de Justiție în relațiile cu alte autorități și instituții publice, atât din țară, cât și de peste hotare;

d) convoacă Plenul Curții Supreme de Justiție în modul stabilit la art. 8 alin. (2);

e) numește, în baza rezultatelor concursului public, Secretarul general și Secretarul general adjunct ai Curții;

f) numește în funcție funcționarii publici, modifică, suspendă și încetează, în condițiile legii, raporturile de serviciu ale acestora, angajează, modifică, suspendă și

încetează raporturile de muncă ale personalului contractual al secretariatului Curții Supreme de Justiție;

g) asigură gestionarea finanțelor publice și administrarea patrimoniului public, în conformitate cu principiile bunei guvernări;

h) prezintă Plenului Curții Supreme de Justiție proiectul bugetului anual;

i) exercită alte atribuții prevăzute de Regulamentul Curții Supreme de Justiție.

(6) În cazul vacanței funcției de președinte al Curții Supreme de Justiție sau a lipsei motivate a acestuia, atribuțiile președintelui sunt exercitate de către vicepreședintele Curții Supreme de Justiție. Prevederile prezentului articol se aplică în mod corespunzător și vicepreședintelui Curții Supreme de Justiție. Atribuțiile vicepreședintelui Curții Supreme de Justiție sunt stabilite în Regulamentul Curții Supreme de Justiție.

(7) În cazul lipsei sau vacanței funcției de președinte și de vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție, atribuțiile de președinte al Curții Supreme de Justiție sunt exercitate de către unul dintre judecătorii Curții Supreme de Justiție, desemnat de Consiliul Superior al Magistraturii.

Articolul 10. Secretariatul Curții Supreme de Justiție

(1) Activitatea organizatorică și administrativă a Curții Supreme de Justiție este asigurată de către Secretariatul Curții Supreme de Justiție, cu un efectiv-limită de 150 unități.

(2) Secretariatul Curții Supreme de Justiție este constituit din grefă și subdiviziunea administrativă care funcționează în conformitate cu Regulamentul Curții Supreme de Justiție.

(3) Grefa Curții Supreme de Justiție asistă judecătorii la exercitarea funcțiilor lor și include subdiviziuni ale asistenților judiciari, subdiviziuni pentru analiza, sistematizarea și unificarea practicii judiciare, subdiviziuni pentru documentarea și asigurarea desfășurării procesului judiciar care sunt stabilite în Regulamentul Curții. Grefa este compusă din funcționari publici.

(4) Activitatea Secretariatului Curții Supreme de Justiție în general, inclusiv și cea a Grefei, este coordonată de către Secretarul general al Curții. Secretarul general facilitează uniformizarea practicii Curții Supreme de Justiție și generalizarea practicii judecătorești. Alte atribuții ale Secretarului general sunt stabilite de prezenta lege și de Regulamentul Curții Supreme de Justiție.

(5) Subdiviziunea administrativă asigură organizatoric funcționarea Curții Supreme de Justiție. Structura subdiviziunii administrative este stabilită în Regulamentul Curții Supreme de Justiție. Subdiviziunea administrativă este compusă din funcționari publici și din personal contractual.

(6) Activitatea subdiviziunii administrative este coordonată de către Secretarul general adjunct al Curții, atribuțiile căruia sunt stabilite în Regulamentul Curții Supreme de Justiție.

(7) Structura Secretariatului Curții Supreme de Justiție se aprobă de către Plenul Curții Supreme de Justiție, la propunerea Secretarului general al Curții.

Articolul 11. Bugetul Curții Supreme de Justiție

Bugetul Curții Supreme de Justiție este parte integrantă a bugetului instanțelor judecătorești și se elaborează și se administrează în conformitate cu principiile, regulile și procedurile prevăzute de Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/2014. Proiectul bugetului Curții Supreme de Justiție este transmis Consiliului Superior al Magistraturii după aprobare.

Articolul 12. Ținuta vestimentară a judecătorilor Curții Supreme de Justiție

(1) În exercițiul funcției judecătorești Curții Supreme de Justiție poartă mantii și insigne cu imaginea Stemei de Stat. Mantiile și insignele se eliberează gratuit. Modelul ținutei vestimentare este aprobat de Plenul Curții Supreme de Justiție.

Capitolul III EVALUAREA EXTRAORDINARĂ A JUDECĂTORILOR CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE

Articolul 13. Subiecții evaluării extraordinare

(1) În condițiile prezentei legi sunt evaluați extraordinar:

a) judecătorii Curții Supreme de Justiție în funcție la data intrării în vigoare a prezentei legi, inclusiv cei suspendați;

b) candidații la funcțiile vacante de judecători ai Curții Supreme de Justiție.

(2) Prin derogare de la alin. (1) lit. a), nu sunt supuși evaluării judecătorii Curții Supreme de Justiție care depun cerere de demisie în termen de 30 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi. Cererile sunt examinate de către Consiliul Superior al Magistraturii în cel mult două săptămâni de la depunere. De la data depunerii cererii de demisie, judecătorul respectiv al Curții Supreme de Justiție nu participă la adoptarea actelor judecătorești de dispoziție.

(3) Candidații pentru funcțiile de judecători ai Curții Supreme de Justiție sunt evaluați în modul stabilit de prezenta lege, de către Comisia de evaluare, constituită conform Legii nr. 26/2022 și propuși Consiliului Superior al Magistraturii pentru participare la concurs în condițiile legii.

(4) Curtea Supremă de Justiție, în componența prevăzută de prezenta lege, își începe activitatea la 1 iunie 2023.

Articolul 14. Etapele evaluării extraordinare a judecătorilor Curții Supreme de Justiție

Evaluarea extraordinară a subiecților stabiliți la art. 13 se efectuează conform următoarelor etape:

a) evaluarea integrității etice și financiare;

b) evaluarea profesionalismului.

Articolul 15. Procedura de evaluare a integrității etice și financiare a judecătorilor Curții Supreme de Justiție

(1) Evaluarea integrității etice și financiare a subiecților indicați în art. 13 este efectuată de Comisia de evaluare, constituită conform Legii nr. 26/2022 (în continuare – Comisia de evaluare).

(2) Evaluarea integrității etice și financiare are loc conform criteriilor și procedurii reglementate în Legea nr. nr. 26/ 2022, în măsura în care prevederile acesteia nu contravin prevederilor prezentei legi.

(3) Ca urmare a evaluării, Comisia de evaluare emite o decizie motivată în care menționează dacă judecătorul a promovat sau nu evaluarea integrității.

(4) Decizia Comisiei de evaluare cu privire la eșuarea evaluării integrității etice și financiare constituie temei pentru:

1) suspendarea de drept din funcție a judecătorului până la emiterea actului definitiv privind eșuarea sau promovarea evaluării extraordinare a integrității etice și financiare;

2) pierderea dreptului la indemnizația unică de concediere, prevăzută la art. 26 alin. (3) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului;

3) pierderea dreptului la pensia pentru vechime în muncă, stabilită în condițiile art. 32 din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, cu menținerea pensiei generale pentru limita de vârstă, conform condițiilor generale stabilite de Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat;

4) lipsirea judecătorului evaluat de dreptul de a exercita funcția de judecător, profesia de avocat, notar, administrator autorizat, executor judecătoresc, precum și de a fi angajat în serviciul public timp de 10 ani din data rămânerii definitive a deciziei Comisiei de evaluare.

(5) Decizia Comisiei de evaluare se transmite Consiliului Superior al Magistraturii și judecătorului evaluat prin poșta electronică și se publică pe pagina web oficială a Comisiei de evaluare.

Articolul 16. Contestarea deciziei cu privire la eșuarea evaluării integrității etice și financiare a judecătorului Curții Supreme de Justiție

(1) Decizia Comisiei de evaluare cu privire la eșuarea evaluării integrității etice și financiare poate fi contestată la Consiliul Superior al Magistraturii de către judecătorul evaluat în termen de 5 zile de la data pronunțării deciziei motivate, fără respectarea procedurii prealabile. Contestația se depune la Comisia de evaluare.

(2) Consiliul Superior al Magistraturii examinează contestația în cel mult 15 zile de la recepționarea acesteia. Contestația este examinată în ședință publică, iar judecătorului și Comisiei de evaluare îi este oferit dreptul să își prezinte poziția.

(3) Prin hotărâre motivată, Consiliul Superior al Magistraturii adoptă una dintre următoarele soluții pe marginea contestației:

a) respinge contestația;

b) admite contestația, anulează decizia Comisiei de evaluare și dispune reluarea de către aceasta a procedurii de evaluare, în cazul stabilirii unor circumstanțe care puteau determina promovarea evaluării.

(4) Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii cu privire la anularea deciziei Comisiei de evaluare se consideră adoptată dacă pentru aceasta au votat

2/3 din membrii Consiliului care se află în exercițiul funcției. În cazul neîntrunirii cvorumului menționat, contestația se consideră respinsă.

(5) În cazul necontestării deciziei Comisiei de evaluare cu privire la eșuarea evaluării integrității etice și financiare în termenul stabilit la alin. (1) sau a respingerii de către Consiliul Superior al Magistraturii a contestației împotriva acestei decizii, Consiliul Superior al Magistraturii dispune, în modul stabilit de lege, eliberarea din funcție a judecătorului evaluat.

Articolul 17. Procedura de evaluare a profesionalismului judecătorilor Curții Supreme de Justiție

(1) Consiliul Superior al Magistraturii evaluează profesionalismul judecătorului Curții Supreme de Justiție doar dacă acesta a promovat evaluarea integrității etice și financiare.

(2) Evaluarea profesionalismului judecătorilor Curții Supreme de Justiție constă în verificarea corespunderii acestora cu rigorile profesionale minime cu care ar trebui să corespundă un judecător al Curții Supreme de Justiție, prevăzute în art. 7 alin.(2).

(3) Profesionalismul judecătorului Curții Supreme de Justiție se evaluează de către colegiul de evaluare a performanțelor judecătorilor în modul stabilit în Legea nr. 154/2012 privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor.

(4) Ca urmare a evaluării profesionalismului, Consiliul Superior al Magistraturii emite o hotărâre motivată privind promovarea sau eșuarea evaluării profesionalismului judecătorului Curții Supreme de Justiție.

(5) Consiliul Superior al Magistraturii expediază hotărârea motivată judecătorului evaluat prin poșta electronică și o publică pe pagina sa web oficială.

(6) Judecătorul care a promovat evaluarea extraordinară a profesionalismului își continuă activitatea în cadrul Curții Supreme de Justiție, în limita funcțiilor de judecător disponibile.

(7) Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii cu privire la eșuarea evaluării extraordinare a profesionalismului produce următoarele efecte cumulative, din data emiterii:

- a) judecătorul evaluat nu poate emite acte judecătorești de dispoziție în calitate de judecător al Curții Supreme de Justiție;
- b) judecătorul evaluat este suspendat de drept din funcție;
- c) judecătorul evaluat urmează cursurile speciale de formare continuă în cadrul Institutului Național al Justiției.

(8) Judecătorul care a urmat cursul special de formare continuă este evaluat de către Colegiul de evaluare, în modul prevăzut de art. 13 alin. (4) lit. e) din Legea nr. 154/2012 privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor. Judecătorul care a susținut evaluarea performanțelor, continuă activitatea în cadrul Curții Supreme de Justiție. În cazul lipsei funcțiilor vacante, acestuia i se propune transferul în una din funcțiile de judecător vacante din alte instanțe judecătorești, la alegerea sa, în conformitate cu art. 20 alin. (5) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului.

Articolul 18. Contestarea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii

(1) Prin derogare de la prevederile Codului administrativ, Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii prevăzute la art. 16 alin. (3) și art. 17 alin. (4) pot fi contestate la Curtea Supremă de Justiție. Contestația se depune la Consiliul Superior al Magistraturii, care în termen de 3 zile este expediată Curții Supreme de Justiție.

(2) Contestația se examinează de un complet de contestare, format din 3 judecători ai Curții Supreme de Justiție.

(3) Completul de contestare este format de către Președintele Curții Supreme de Justiție din primii 3 judecători ai Curții Supreme de Justiție care au promovat evaluarea extraordinară prevăzută de prezenta lege.

(4) În cazul în care numărul judecătorilor Curții Supreme de Justiție care au promovat evaluarea extraordinară este insuficient pentru formarea completului de contestare, numărul acestora va fi suplinat cu numărul corespunzător al judecătorilor selectați din rîndul candidaților non-judecători, indicați la art. 7 alin. (1) lit. b).

Articolul 19. Transferul judecătorilor Curții Supreme de Justiției care au promovat evaluarea extraordinară

(1) Dacă numărul judecătorilor Curții Supreme de Justiție, care au promovat evaluarea extraordinară depășește numărul de 20 de funcții de judecători, Consiliul Superior al Magistraturii selectează judecătorii care vor continua activitatea în Curtea Supremă de Justiție și judecătorii cărora li se va propune transferul în alte instanțe judecătorești în conformitate cu art. 20 alin. (5) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului.

(2) În procesul de selectare a judecătorilor, prevăzută la alin. (1), prioritate au judecătorii cu rezultatele cele mai bune obținute urmare a verificării profesionalismului iar, în cazul rezultatelor egale, cei cu experiență de muncă mai mare în sistemul judecătoresc.

(3) Judecătorului transferat în conformitate cu alin. (1) i se păstrează salariul de judecător al Curții Supreme de Justiție.

Articolul 20. Evaluarea candidaților pentru funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție

(1) Concursul pentru funcțiile de judecător al Curții Supreme de Justiție, indicate la art. 6 alin. (1), este anunțat de Consiliul Superior al Magistraturii odată cu survenirea vacanței acestora.

(2) Dosarele candidaților sunt depuse la Consiliul Superior al Magistraturii în termen de 30 zile de la data anunțării concursului și sunt transmise Comisiei de evaluare în termen de 5 zile lucrătoare de la primire.

(3) Prevederile prezentei legi, referitoare la procedura evaluării extraordinare a judecătorilor Curții Supreme de Justiție se aplică și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție în mod corespunzător.

Articolul 21. Remunerarea judecătorilor Curții Supreme de Justiție

(1) Judecătorii Curții Supreme de Justiție care au promovat evaluarea integrității și a profesionalismului prevăzută la art. 14, precum și cei care au fost numiți conform procedurii prevăzute la art. 19, sunt remunerați cu dublul salariului de bază al judecătorului Curții Supreme de Justiție cu vechimea în muncă în funcția de judecător de peste 16 ani, care se achită din data emiterii hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii privind promovarea evaluării extraordinare a profesionalismului.

(2) Președintele și, respectiv, vicepreședintele Curții Supreme de Justiție numiți conform prezentei legi sunt remunerați cu dublul salariului de bază al președintelui și, respectiv, vicepreședintelui Curții Supreme de Justiție.

Capitolul IV DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 22. Dispoziții finale

(1) Prezenta lege intră în vigoare la 1 iunie 2023, cu excepția art. 10 alin. (1) în partea ce ține de efectivul-limită și art.21 alin.(1) care vor intra în vigoare la 1 ianuarie 2024, precum și a capitolului III, care intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial. La data intrării în vigoare a prezentei legi, Legea nr. 789/1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție se abrogă.

(2) În termen de 2 luni de la data publicării prezentei legi în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Guvernul va prezenta Parlamentului propuneri pentru aducerea legislației în conformitate cu prezenta lege;

(3) De la intrarea în vigoare a capitolului III, Consiliul Superior al Magistraturii:

a) în termen de 15 zile va anunța concurs pentru suplinirea funcțiilor de judecător al Curții Supreme de Justiție din rândul avocaților, procurorilor și profesorilor universitari în domeniul dreptului;

b) în termen de 2 luni va anunța concurs pentru suplinirea funcțiilor de judecător al Curții Supreme de Justiție din rândul judecătorilor, în măsura în care cele 13 funcții destinate pentru candidații din rândul judecătorilor nu vor fi suplinite de actualii judecători ai Curții Supreme de Justiție care au promovat evaluarea extraordinară;

c) în termen de 3 luni își va aduce actele sale normative în concordanță cu prezenta lege;

d) până la 1 iunie 2023 va asigura evaluarea profesionalismului judecătorilor și candidaților la funcția de judecători ai Curții Supreme de Justiție și va înainta Președintelui Republicii Moldova propunerile privind numirea în funcție a noilor judecători ai Curții Supreme de Justiție.

(4) Comisia de evaluare:

a) până la 30 aprilie 2023, va finaliza evaluarea integrității etice și financiare a judecătorilor Curții Supreme de Justiție;

b) până la 30 mai 2023, va evalua integritatea etică și financiară a tuturor candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, în măsura în care aceste funcții vor deveni vacante.

(5) Curtea Supremă de Justiție:

a) până la 1 iulie 2023, va propune Consiliului Superior al Magistraturii candidații pentru funcția de Președinte și, respectiv, vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție;

b) până la 30 iulie 2023, va aproba Regulamentul Curții Supreme de Justiție și noua organigramă a Curții, va numi Secretarul General și Secretarul General adjunct al Curții Supreme de Justiție.

(6) Institutul Național al Justiției, până la 31 mai 2023 va organiza cursurile speciale de formare continuă a judecătorilor, prevăzute la art. 17 alin. (7) lit. c).

Articolul 23. Dispoziții tranzitorii

(1) Asistenții judiciari, alți funcționari publici și personalul tehnic angajat în Secretariatul Curții Supreme de Justiției vor fi reconfirmați în funcțiile respective, sau, după caz, li se va propune transferul în funcțiile nou-create în cadrul Curții Supreme de Justiție după reorganizare, conform prevederilor art. 21 din Legea nr. 514/1995 privind organizarea judecătorească, Legii nr. 158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public și Codului muncii nr. 154/2003.

(2) Până la punerea în concordanță a legislației cu prezenta lege, actele normative se aplică în măsura în care nu contravin prezentei legi

(3) Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 72, art. 103), se modifică după cum urmează:

a) Articolul 2 se completează cu alineatul (4) cu următorul cuprins:

„(4) Prin derogare de la prevederile alineatului (1), prevederile prezentei legi se aplică judecătorilor Curții Supreme de Justiție și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, în măsura în care nu contravin prevederilor legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție.”

b) Articolul 5:

la alineatul (1):

litera a) se completează în final cu textul: „, și câte 1 membru supleant pentru aceștia, propuși și aprobați în aceeași ordine”;

la litera b) se completează în final cu textul: „, și câte 1 membru supleant pentru aceștia, propuși și aprobați în aceeași ordine”

se completează cu alineatul (15) cu următorul cuprins:

„(15) În cazul încetării calității de membru al Comisiei de evaluare, sau imposibilității acestuia de a se prezenta la ședința Comisiei de evaluare, atribuțiile membrului respectiv sînt exercitate de către membrul supleant corespunzător.”

c) Articolul 10 alineatul (1) va avea următorul cuprins:

„(1) Comisia de evaluare acumulează și verifică informația deținută în cel mult 45 de zile de la primirea listelor cu candidați de către instituțiile responsabile de

organizarea alegerilor sau, după caz, a concursului. Activitatea de acumulare și verificare a informației este coordonată de Șeful secretariatului.”;

d) La articolul 11 alineatul (3) se completează în final cu textul „ , care va asigura ca atribuțiile acestuia să fie exercitate în ședința respectivă de către membrul supleant corespunzător”.

e) La articolul 13 alineatul (7) textul „În cazul în care candidatul, în termen de 48 de ore de la momentul expedierii deciziei, nu notifică Comisia de evaluare despre refuzul său privind publicarea,” se exclude, iar după cuvintele „pe pagina web” se completează cu cuvintele „a Comisiei de evaluare și”.

f) La articolul 15 alineatul (1) textul „31 decembrie 2022” se substituie cu textul „31 decembrie 2023”.

g) La articolul 15 alineatul (8) textul „27 martie” se substituie cu textul „31 octombrie”.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

NOTA INFORMATIVĂ
la proiectul de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție a fost elaborat de Ministerul Justiției.

La elaborarea proiectului de lege a contribuit Grupul de lucru pentru elaborarea Conceptului de reformare a Curții Supreme de Justiție și a proiectului legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție, constituit prin Ordinul Ministrului justiției nr. 190 din 25 iulie 2022. Din Grupul de lucru fac parte reprezentanți ai CSJ, CSM, curților de apel, Judecătoria Chișinău, Consiliul Superior al Procurorilor, Uniunea Avocaților din Moldova, Comisia juridică, numiri și imunități, Parlament, A.O. "Centrul de Resurse Juridice din Moldova" ș.a. Grupul de lucru s-a întrunit în mai multe ședințe și au formulat, inclusiv, în scris propuneri pentru îmbunătățirea Conceptului de reformă și a proiectului de act normativ.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

În ultimii ani, credibilitatea actului de justiție este grav afectată, fapt generat de influențele din interiorul cât și din exteriorul sistemului judecătoresc precum și de integritatea îndoielnică a unor actori din sistem.

Curtea Supremă de Justiție (în continuare - CSJ) ar trebui să fie acel ultim for care remediază ilegalitățile admise de instanțele inferioare. Actualmente nu s-a reușit să se asigure o practică judecătorească uniformă și stabilă, care să inspire încredere în sistemul judecătoresc, fapt confirmat inclusiv prin hotărârile Curții Europene versus Republica Moldova.

De-a lungul timpului, CSJ a dat numeroase hotărâri controversate și au existat numeroase suspiciuni temeinice privind lipsa de integritate a unor judecători care au fost promovați la CSJ. La fel, adoptarea unor hotărâri noi pe fondul cauzei, fără o justificare obiectivă și pentru motive care nu par a fi persuasive, au determinat încălcarea securității raporturilor juridice.

Până în prezent, Consiliul Superior al Magistraturii (în continuare – CSM) nu a întreprins măsuri potrivite și suficiente pentru a se asigura că judecătorii referitor la care existau dovezi de corupție sau de alte abuzuri să nu fie promovați la CSJ.

Cu titlu de generalizare pot fi evidențiate următoarele probleme referitoare la activitatea CSJ:

1. Lipsa unor metode eficiente de uniformizare a practicii judecătorești.
2. Existența practicii judiciare neuniforme și a mai multor hotărâri imprevizibile referitor la aplicarea legislației în soluționarea litigiilor similare.
3. Existența multor categorii de cauze în care CSJ examinează nu doar aspectele de drept, ci și aspectele de fapt.
4. Risc sporit de influențare a judecătorilor CSJ.
5. Promovarea/numirea în CSJ a unor persoane cu probleme de integritate.

6. Ineficiența cadrului normativ actual ce reglementează mecanismul de verificare a integrității judecătorilor CSJ.

7. Imposibilitatea de a accede în CSJ pentru judecătorii cu o vechime în muncă mai mică de 10 ani.

8. Imposibilitatea de a accede în CSJ pentru reprezentanții altor profesii juridice (avocați, procurori, profesori universitari).

9. Nivelul scăzut al încrederii societății în integritatea judecătorilor CSJ, în legalitatea și corectitudinea hotărârilor luate de aceștia, precum și în sistemul justiției în general.

10. Lipsa siguranței pentru cetățeni de a fi protejați de eventualele abuzuri și încălcări ale drepturilor lor.

Reieșind din cele menționate, Guvernul își propune o reformă profundă atât a sistemului judecătoresc, în general, cât și a CSJ în particular. Reforma dată are drept obiectiv consolidarea independenței și responsabilității individuale ale judecătorilor și a sistemului judecătoresc în ansamblu. Or, fără schimbări esențiale la nivelul CSJ acest lucru nu este posibil de promovat la nivelul celorlalte instanțe din sistemul judecătoresc.

Din considerentele menționate, proiectul are drept scop reorganizarea CSJ, ceea ce va permite transformarea acesteia într-o instanță de casație. Or, actualmente, practica judiciară în Republica Moldova este foarte neuniformă, cu decizii divergente, în circumstanțe similare, pronunțate chiar de completele CSJ. O asemenea practică imprevizibilă este explicată de specialiști prin numărul mare de judecători în CSJ și prin fenomenul răspândit al corupției, până la cel mai înalt nivel al instanțelor. Accesul la justiție este un drept iluzoriu într-un astfel de sistem, unul din principalele motive ale reorganizării CSJ fiind asigurarea eficientă a accesului la justiție pentru toți justițiabilii.

Reforma CSJ este necesară și în contextul modificărilor constituționale care au intrat în vigoare la 1 aprilie 2022, prin care a fost exclusă cerința pentru judecătorii CSJ de a fi judecători de carieră. De asemenea, reforma CSJ este necesară în contextul intenției de evaluare extraordinară a sistemului judecătoresc, în care CSJ va avea rolul de a verifica legalitatea deciziilor cu privire la rezultatele evaluării extraordinare a judecătorilor și procurorilor. Ea a fost elaborată în urma analizei modului de organizare și funcționare a instanțelor judecătorești supreme din alte state (Estonia, Finlanda, Marea Britanie), precum și a Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO). La fel, un solid suport informativ a constituit și Raportul Băncii Mondiale „Reforma Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova – Analiza organizării judiciare în Republica Moldova în raport cu jurisdicțiile comparabile”.

Cu referire la documentele de politici relevante, menționăm:

• acțiunea 3.4.1. **„Reformarea Curții Supreme de Justiție, micșorarea numărului de judecători, revizuirea competențelor și transformarea Curții Supreme de Justiție într-o instanță de casație care ar asigura uniformizarea practicii judiciare”** din Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 235/2021;

• obiectivul 1.2.2, acțiunea „a) Elaborarea cadrului normativ cu privire la evaluarea extraordinară (externă) a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția” din Planul de acțiuni pentru implementarea *Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025*, aprobată prin *Legea nr. 211/2021*;

• obiectivul 2.2.2. „Perfecționarea și dezvoltarea mecanismelor de asigurare a practicii judiciare uniforme” din Planul de acțiuni pentru implementarea *Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025*, aprobată prin *Legea nr. 211/2021*.

Finalitățile urmărite de promovarea prezentului proiect de lege sunt următoarele:

- 1) sporirea calității actului de justiție;
- 2) crearea premiselor pentru uniformizarea eficientă a practicii judecătorești;
- 3) consolidarea competențelor CSJ și transformarea acesteia într-o instanță de casă care ar asigura uniformizarea calitativă a practicii judiciare;
- 4) crearea până la 31 decembrie 2022 a mecanismului pentru efectuarea evaluării extraordinare a integrității, activelor și profesionalismului actualilor judecători din CSJ și ale candidaților la funcțiile de judecător din CSJ;
- 5) efectuarea până la 1 iunie 2023 a verificării extraordinare a integrității, activelor și profesionalismului tuturor judecătorilor și candidaților la funcțiile de judecători din CSJ;
- 6) asigurarea numirii în CSJ, până la 1 iunie 2023, a unor judecători imparțiali și integri;
- 7) sporirea, până la finele anului 2024, a încrederii în sistemul judecătoresc a cel puțin 30% din cetățeni.

3. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Implementarea eficientă a reformei propuse implică atât adoptarea unei legi noi cu privire la CSJ, cât și efectuarea modificărilor în codurile de procedură și un șir de alte legi. Ținând cont de importanța reformei propuse pentru sistemul judecătoresc, s-a considerat necesar de a include în proiectul de lege toate prevederile referitoare la:

- 1) statutul, competențele, componența, organizarea și structura CSJ;
- 2) modul de evaluare extraordinară a integrității și profesionalismului actualilor judecători ai CSJ și ale candidaților la funcțiile vacante din CSJ de după reorganizare;

Astfel, proiectul de lege are următoarea structură:

- Cap. I. Dispoziții generale
- Cap. II. Judecătorii și organizarea internă a CSJ
- Cap. III. Evaluarea extraordinară a judecătorilor CSJ
- Cap. IV. Dispoziții finale și tranzitorii

Legea cu privire la CSJ (în redacție nouă) va rămâne principalul act care reglementează organizarea și activitatea CSJ. Activitatea și organizarea CSJ va fi

reglementată și de alte legi, cum ar fi codurile de procedură, Legea cu privire la statutul judecătorului sau Legea cu privire la organizarea judecătorească.

Se propune organizarea internă a CSJ să fie reglementată în Regulamentul CSJ, care va fi adoptat de Plenul CSJ. Reglementarea organizării interne a CSJ prin Regulamentul CSJ are scopul de a asigura o mai mare flexibilitate în activitatea și administrarea CSJ, model inspirat de la CtEDO. Subliniem că Regulamentul CSJ nu poate contravine legilor adoptate de Parlament. În cadrul acestuia vor fi dezvoltate unele aspecte menționate în Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție.

În contextul reexaminării competențelor CSJ, pentru implementarea prezentului proiect de lege va fi necesară modificarea procedurii de examinare a cauzelor de către CSJ, precum și îngustarea temeiurilor de recurs

Per ansamblu, proiectul prevede următoarele modificări majore:

- micșorarea numărului de judecători în CSJ;
- modificarea componenței CSJ, prin asigurarea accesului la funcțiile de judecător CSJ pentru reprezentanții altor profesii juridice, precum avocați, procurori, profesori universitari din domeniul dreptului;
- stabilirea unei condiții noi, obligatorii pentru persoanele care doresc să activeze în funcția de judecător al CSJ după reformarea acesteia, de a fi evaluați pozitiv de către Comisia de evaluare;
- crearea mecanismului de verificare extraordinară a integrității și profesionalismului actualilor judecători ai CSJ și ai candidaților la funcțiile de judecător al CSJ;
- motivarea financiară a persoanelor care vor promova evaluarea extraordinară de a alege să activeze în continuare în cadrul CSJ.

În cele ce urmează, vor fi expuse în mod detaliat aspectele menționate supra.

Competența CSJ

Proiectul de lege propus spre examinare stabilește următoarele competențe pentru CSJ:

- asigurarea interpretării și aplicării uniforme a legislației în sistemul justiției;
- examinarea în calitate de primă instanță a categoriilor de cauze stabilite de lege;
- examinarea în calitate de instanță de recurs a cauzelor cu cea mai mare importanță socială și juridică, precum și asupra celor care relevă încălcări deosebit de grave ale legii și ale drepturilor omului;
- sesizarea Curții Constituționale privind examinarea excepției de neconstituționalitate a actelor juridice care rezultă din cauze penale contravenționale, civile sau administrative concrete;
- soluționarea cererilor de revizuire a cauzelor în urma pronunțării unei hotărâri de condamnare a Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului;
- soluționarea, în cazurile prevăzute de lege, a altor tipuri de cereri.

După cum s-a menționat, unul din obiectivele proiectului de lege constă în transformarea CSJ în autoritatea principală care se va concentra pe **asigurarea interpretării și aplicării uniforme a legislației** în sistemul judecătoresc. În acest scop, CSJ va putea întreprinde un șir de măsuri:

- va publica recomandările rezultate din activitatea de generalizare a practicii judiciare;
- va elabora, aproba și publica ghiduri cu privire la aplicarea legislației (similar CtEDO, Înaltei Curți de Casație și Justiție din România);
- la solicitarea instanțelor judecătorești va emite avize consultative (similar Curții Europene de Justiție și CtEDO);
- va emite hotărâri obligatorii pe marginea demersului în interesul legii.

În calitate de **instanță de recurs**, CSJ va examina cauzele de cea mai mare importanță socială și juridică. Criteriile privind aprecierea importanței litigiului referit justiției și gravității încălcărilor vor fi reflectate în legislația procesuală. Astfel, codurile de procedură urmează a fi modificate printr-un proiect de lege separat, de modificare a cadrului normativ conex pentru a îngusta temeiurile de recurs. Această schimbare va permite CSJ să se concentreze pe examinarea în fond a unui număr limitat de cauze - de circa 5 ori mai puțin decât în prezent.

Totodată, deoarece starea sistemului de justiție din țară rămâne a fi critică, se propune CSJ să-și păstreze competența de a examina cauzele care relevă încălcări deosebit de grave ale legii și ale drepturilor omului. Codurile de procedură vor fi modificate printr-un proiect de lege conex, pentru a permite examinarea probatoriului în situațiile în care hotărârile contestate cu recurs sunt arbitrare sau bazate pe o apreciere vădit nerezonabilă a probelor. Se propune ca CSJ să informeze Inspekția Judiciară, în cazul în care va admite un recursul în baza acestui temei.

CSJ va examina în calitate de **primă instanță** categoriile de cauze stabilite de lege. De asemenea, CSJ va examina în calitate de primă instanță contestațiile împotriva hotărârilor CSM și a Consiliului Superior al Procurorilor (CSP). Aceste litigii se propun a fi examinate de un complet de judecători, hotărârea căruia va fi irevocabilă. Această procedură trebuie introdusă având în vedere importanța relațiilor sociale decise prin aceste acte juridice, precum și necesitatea unei soluții rapide pe marginea lor.

Demersul în interesul legii

Se propune reglementarea detaliată în legea CSJ a examinării **demersului în interesul legii**, care va putea fi depus atât în procedurile penale, cât și în cele civile și administrative. Pentru a exclude contradicțiile și având în vedere natura demersului în interesul legii, care nu vizează și nu poate produce efect asupra părților în procesele vizate, va fi necesară excluderea ulterioară din Codul de procedură penală a articolelor ce reglementează recursul în interesul legii.

Demersul în interesul legii va fi depus și examinat în temeiul Legii cu privire la CSJ. Acesta va fi depus de către Președintele CSJ, președinții curților de apel, Procurorul General, Președintele Uniunii Avocaților sau 3 judecători ai Curții.

Detaliile cu privire la procedura de examinare a demersului în interesul legii vor fi menționate în Regulamentul CSJ.

Judecătorii CSJ

Experiența altor țări (Estonia, Finlanda etc) confirmă că instanțele judecătorești supreme cu un număr mare de judecători nu sunt eficiente în uniformizarea practicii judiciare. Actualmente, *de iure* pentru CSJ sunt prevăzute 33 de funcții de judecător, *de facto* sunt ocupate doar 25 de funcții.

Prezentul proiect de lege propune o nouă componența a CSJ, care își va începe activitatea din data de 1 iunie 2023. După reorganizare, aceasta urmează să-și înceapă activitatea în componența a 20 de judecători, adică cu 13 mai puțin decât în prezent.

Reieșind din Studiul efectuat de CEPEJ „Sisteme judiciare europene – Eficiența și calitatea justiției – Studii CEPEJ Nr. 26”¹ se atestă că în majoritatea statelor în care există trei trepte de jurisdicție, numărul judecătorilor din instanțele supreme de justiție constituie 4%-6% din numărul total de judecători din stat, ținând cont și de specificul instanței. Dat fiind faptul că la moment sunt stabilite un număr de 489 de funcții de judecători, 4% din 489 ar constitui aproximativ 20 funcții de judecători pentru instanța supremă.

Respectiv, numărul de 20 judecători ai CSJ a fost decis reieșind și din competența modificată a CSJ, care se propune a fi restrânsă. Astfel, aceasta va adopta decizii pe marginea recursurilor admisibile în paneluri de 3, 5 și 9 judecători, iar demersurile în interesul legii vor fi examinate într-un panel de 11 judecători.

Spre exemplu, CSJ din Estonia are 19 judecători, doar că în Estonia CSJ activează și în calitate de instanță constituțională. Un număr apropiat (18 judecători) îl are și CSJ din Finlanda.

Modelul CSJ compus din judecători de carieră și specialiști din alte domenii este cel mai răspândit în Europa. Judecătorii CSJ vor fi selectați de CSM. Colegiile CSM nu vor fi implicate în acest proces, având în vedere că la concurs vor putea participa și non-judecători.

Candidații vor fi selectați prin concurs public, în bază de merit. Cu referire la componența CSJ, se propune repartizarea funcțiilor de judecător al CSJ în felul următor:

- 13 judecători CSJ selectați din rândul judecătorilor de carieră:
 - pentru persoanele care au activat în calitate de judecător în instanțele judecătorești, proiectul prevede o experiență de cel puțin 8 ani efectiv lucrați în calitate de judecător;
 - pentru persoanele care au activat în calitate de judecător al Curții Constituționale sau Curții Europene pentru Drepturile Omului - o experiență de cel puțin 6 ani efectiv lucrați în funcția respectivă.

¹ <https://www.coe.int/en/web/cepej/documentation/cepej-studies>

- 7 judecători CSJ selectați din rândul juriștilor non-judecători (avocați, procurori, profesori universitari) – experiență de cel puțin 10 ani efectiv lucrați în funcțiile respective.

Afară de criteriul experienței profesionale, proiectul prevede și un șir de alte criterii, cărora trebuie să corespundă judecătorii CSJ, acestea fiind în mare parte similare cu cele actuale. Menționăm că criterii similare sunt folosite pentru selecția judecătorilor CSJ din Marea Britanie.

Detaliile privind organizarea concursului și evaluarea candidaților vor fi stabilite de către CSM. Numirea judecătorilor CSJ se va face la propunerea CSM de către Președintele țării. Președintele va putea respinge candidatul motivat, însă CSM poate depăși acest refuz dacă pentru hotărâre votează cel puțin 2/3 din membrii Consiliului aflați în exercițiul funcției.

Judecătorul CSJ își va începe mandatul la data indicată în decretul de numire în funcție. Această dată va fi stabilită de CSM, după consultarea judecătorului și va fi menționată în propunerea de numire a judecătorului CSJ. Acest fapt este deosebit de benefic pentru judecătorii de carieră promovați la CSJ, permițându-le să finalizeze dosarele care le-au fost distribuite.

Organizarea internă a CSJ

CSJ va fi condusă de un Președinte selectat de CSM din rândul judecătorilor CSJ și numit pentru un mandat de 4 ani. Se propune candidații pentru această funcție să fie identificați de către judecătorii CSJ însăși, prin vot secret. Această procedură va asigura faptul că viitorul Președinte se bucură de susținerea colegilor și va încuraja activitatea democratică a Președintelui CSJ.

Rolul Președintelui CSJ va fi mult mai redus decât în prezent. Acesta se va rezuma în principal la reprezentarea CSJ și coordonarea activității judecătorilor pentru a asigura judecarea cauzelor în termen rezonabil. De asemenea, el va coordona activitatea Secretarului general al CSJ și a Secretarului general-adjunct al CSJ. Președintele CSJ va fi ajutat de un vicepreședinte al CSJ, numit similar procedurii de numire a Președintelui CSJ. Vicepreședintele va substitui Președintele în caz de vacanță a funcției sau lipsă a acestuia și va exercita funcția de Președinte. El va putea exercita și alte sarcini delegate de Președinte, sau stabilite în Regulamentul CSJ.

Cele mai importante decizii ce țin de organizarea și administrarea instanței vor fi luate de către Plenul CSJ, cu votul majorității judecătorilor prezenți. Proiectul de lege nu prevede atribuții ale Plenului CSJ în domeniul examinării cauzelor concrete. De asemenea, în cadrul CSJ va fi menținut Consiliul Științific Consultativ. În componența Consiliului vor fi incluși, ca și în prezent, teoreticieni și practicieni din domeniul dreptului, competența acestuia va fi stabilit în Regulamentul CSJ.

Noua lege nu va impune crearea colegiilor specializate în cadrul CSJ. Acest lucru este menit să ofere o flexibilitate mai mare pentru CSJ. Totuși, colegiile pot fi create, dacă acest lucru va fi considerat necesar de către Plenul CSJ. Tot Plenul va stabili anual componența completelor CSJ. Detalii în acest sens vor fi prevăzute în Regulamentul Curții.

Activitatea grefei CSJ și activitățile de uniformizare a practicii vor fi coordonate de **Secretarul general al CSJ**. Activitatea subdiviziunii administrative va fi coordonată de **Secretarul general adjunct al CSJ**. Se propune ca durata mandatului acestora și procedura detaliată de selectare să fie stabilite în Regulamentul CSJ. În proiectul de lege va fi stabilit doar efectivul-limită a Secretariatului CSJ, pe când structura internă a acestuia se va regăsi în Regulamentul CSJ.

La moment Secretariatul CSJ dispune de un efectiv de 220 unități de personal, care includ atât funcționari publici, cât și personal contractual. Având în vedere reducerea numărului de judecători ai CSJ și revizuirea competențelor CSJ, nu se justifică păstrarea unei echipe atât de numeroase care să asigure suport în realizarea misiunii instanței judecătorești supreme.

Cu titlu de exemplu, în prezent un judecător al CSJ este asistat de 3 asistenți judiciari. Această formulă ar putea fi păstrată, dar dat fiind faptul că începând cu 1 iunie 2023 vor activa doar 20 judecători, numărul asistenților judiciari ar putea fi redus cu 39 de unități.

Totodată, pentru a se asigura o mai mare marjă discreționară CSJ la identificarea și stabilirea necesităților de personal, proiectul propune doar stabilirea numărului-limită a efectivului de 150 unități, cu posibilitatea distribuirii după necesitate în subdiviziunile Secretariatului CSJ.

Numărul de 150 unități a fost estimat în coraport cu numărul judecătorilor CSJ. Astfel, dacă numărul judecătorilor se propune a fi redus cu aproximativ 30 %, respectiv și numărul personalului auxiliar va fi redus corespunzător.

La fel, proiectul propune amânarea intrării în vigoare a prevederilor cu privire la efectivul-limită a Secretariatului CSJ (art. 22 alin.(1) din proiect) și aplicare acestora începând cu 1 ianuarie 2024. Această decizie este dictată de volumul de muncă a personalului și multitudinea dosarelor/activităților în gestiune care urmează a fi încheiate.

Evaluarea extraordinară a judecătorilor CSJ

Proiectul prevede efectuarea evaluării extraordinare a actualilor judecători ai CSJ, precum și a candidaților la cele 7 funcții destinate non-judecătorilor.

Evaluarea extraordinară se va efectua în 2 etape:

1. Evaluarea integrității etice și financiare;
2. Evaluarea profesionalismului.

Prima etapă este pusă în sarcina Comisiei independente de evaluare a integrității candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor, constituită în baza Legii nr. 26/2021 (în continuare – Comisia de evaluare), care va activa conform procedurii reglementate de legea menționată, cu unele derogări stabilite în prezentul proiect.

Comisia de evaluare se va expune asupra integrității etice și financiare a actualilor judecători din CSJ, cât și a candidaților la funcțiile vacante din CSJ, conform procedurii prevăzute de legea menționată. Pentru realizarea acestui exercițiu, se propune prelungirea mandatului Comisiei de evaluare (Comisia pre-vetting) cu încă un an.

În urma evaluării, Comisia de evaluare va emite o decizie privind promovarea sau eșuarea evaluării integrității etice și financiare, care va fi transmisă CSM-ului. Eșuarea acestei etape a evaluării va duce la suspendarea și eliberarea din funcție a judecătorului, precum și la alte urmări ce țin de garanțiile și drepturile profesionale, precum: pierderea dreptului la indemnizația unică de concediere, pierderea dreptului la pensia pentru vechime în muncă, lipsirea de dreptul de a exercita anumite profesii juridice pe parcursul a 10 ani.

În cazul în care candidatul va promova prima fază a evaluării de către Comisia de evaluare, atunci CSM, prin intermediul Colegiului de evaluare a performanțelor judecătorilor va efectua evaluarea candidatului pe un al treilea criteriu – profesionalismul relevant funcției.

Precizăm că această etapă a evaluării extraordinare nu reprezintă o noutate și se va realiza potrivit Legii nr. 154/2012 privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor și Regulamentul cu privire la criteriile de selecție, promovare și transferare a judecătorilor, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 211/8 din 5 martie 2013, care stabilește procedura și criteriile detaliate de evaluare a performanțelor judecătorilor. De menționat că urmare a promovării prezentului proiect de lege se va interveni și în cadrul conex pentru a asigura sincronizarea cu obiectivele de integritate și profesionalism urmărite prin reformele inițiate în domeniul justiției.

Actualii judecători ai CSJ care au promovat evaluarea integrității și cea profesională își vor continua activitatea în cadrul CSJ, fără a fi necesară reconfirmarea acestora în funcție.

Se propune ca judecătorii CSJ care nu vor promova evaluarea profesionalismului să fie obligați să urmeze un curs special de formare la Institutul Național al Justiției (similar modelului din Albania), la finalizarea căruia vor avea dreptul de a ocupa locurile vacante în CSJ sau de a fi transferați în alte funcții vacante de judecător din curțile de apel sau judecătorii.

Procedura de contestare

În ceea ce privește procedura de contestare, hotărârea Comisiei de evaluare cu privire la eșuarea evaluării va putea fi contestată la CSM, iar CSM va acorda judecătorului toate garanțiile unui proces echitabil.

Persoana care nu a promovat evaluarea integrității va putea contesta hotărârea CSM de confirmare/neconfirmare la CSJ. În acest scop, în cadrul CSJ va fi format un complet din 3 judecători care au promovat evaluarea extraordinară. Completul dat va avea un caracter temporar, iar o dată cu finalizarea procesului de evaluare judecătorii vor putea reveni la funcțiile deținute anterior.

Persoana care a promovat integritatea, dar nu a promovat evaluarea profesională efectuată de Colegiul de evaluare a performanțelor din cadrul CSM, va contesta hotărârile respective potrivit ordinii generale prevăzute în Legea nr. 154/2012 privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor.

În cazul în care, între timp vor intra în vigoare modificările Codului administrativ, prin care competența de a examina contestațiile împotriva hotărârilor

CSM va fi dată în sarcina CSJ, atunci acestea ar putea fi examinate de completul format din 3 judecători, menționat supra.

4. Fundamentarea economico-financiară

Implementarea proiectului va implica cheltuieli suplimentare din bugetul de stat în partea ce ține de demisia judecătorilor CSJ, care nu vor dori să fie supuși evaluării extraordinare prin achitarea indemnizației de concediere și remunerarea judecătorilor CSJ, care vor activa în cadrul acesteia după reorganizare.

Proiectul prevede pentru cei 20 de judecători ai CSJ achitarea mărimii duble a salariului de funcție al Judecătorului Curții Supreme de Justiție cu vechimea în muncă de peste 16 ani. Având în vedere că realizarea acestui obiectiv reprezintă o sarcină majoră pentru bugetul public, se propune ca art. 21 alin.(1) din proiect să intre în vigoare la 1 ianuarie 2024.

Calcululele detaliate ale cheltuielilor sunt reflectate în Analiza impactului de reglementare.

Adițional, începând cu 1 ianuarie 2024 se vor înregistra economii din contul reducerii cu 30 % a numărului personalului auxiliar din cadrul Secretariatului CSJ.

Detalierea costurilor necesare pentru implementarea proiectului de lege a fost efectuată în Analiza impactului de fundamentare a proiectului.

5. Modul de incorporare a proiectului în sistemul actelor normative în vigoare

Drept urmare a adoptării prezentului proiect va fi necesară operarea de modificări în următoarele acte normative:

- Legea nr. 514/1995 privind organizarea judecătorească;
- Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003;
- Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003;
- Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116/2018;
- Anexa la Legea nr.155/2011 pentru aprobarea Clasificatorului unic al funcțiilor publice;
- Legea nr. 154/2012 privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor;
- Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar.

De asemenea, va fi necesară aducerea cadrului normativ intern al CSJ și al CSM în concordanță cu noile prevederi ale legislației.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului

În scopul respectării prevederilor *Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional*, pe pagina web oficială a Ministerului Justiției www.justice.gov.md, la directoriul *Transparența decizională*, a fost plasat *Anunțul privind inițierea procesului de elaborare a proiectului Legii pentru modificarea unor acte normative (implementarea amendamentelor constituționale privind sistemul judecătorec)*, care poate fi accesat la următorul link: <http://justice.gov.md/libview.php?l=ro&idc=184&id=5374>.

De asemenea, Analiza impactului de reglementare a proiectului, precum și o primă versiune a proiectului a fost consultată cu Ministerul Finanțelor. Unele din propunerile formulate de minister (privind responsabilitățile pe domeniul finanțelor publice și reducerea efectivului-limită a Secretariatului CSJ) au fost reflectate în textul proiectului.

Suplimentar, proiectul de lege urmează a fi prezentat Comisiei de la Veneția pentru consultare și eventuale propuneri ce vor fi analizate și integrate în text, urmînd ulterior a fi supus reavizării pentru a se asigura ca versiunea finală a proiectului de lege va fi analizată de toți actorii interesați.

Secretar de stat /Semnat electronic/ **Veronica MIHAILOV-MORARU**

ANALIZA DE IMPACT ÎN PROCESUL DE FUNDAMENTARE

a proiectului de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție

Titlul analizei impactului (poate conține titlul propunerii de act normativ):	Analiza de impact în procesul de fundamentare a proiectului de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție
Data:	2 august 2022
Autoritatea administrației publice (autor):	Ministerul Justiției
Subdiviziunea:	Direcția elaborare acte normative
Persoana responsabilă și datele de contact:	Diana MELENCIUC, Consultant principal, tel.: (022) 20-14-26 email: diana.melenciuc@justice.gov.md
Compartimentele analizei impactului	
1. Definirea problemei	
<i>a) Determinați clar și concis problema și/sau problemele care urmează să fie soluționate</i>	
Au fost evidențiate următoarele probleme: 1. Lipsa unor metode eficiente de uniformizare a practicii judecătorești. 2. Existența unor practici judiciare neuniforme și imprevizibile referitor la aplicarea legislației în soluționarea litigiilor similare. 3. Existența multor categorii de cauze în care Curtea Supremă de Justiție (în continuare –CSJ) examinează nu doar aspectele de drept, ci și aspectele de fapt. 4. Risc sporit de influențare a judecătorilor CSJ. 5. Promovarea/numirea în CSJ a unor persoane cu probleme de integritate. 6. Îndeplinirea necorespunzătoare de către CSJ a atribuțiilor pe parcursul ultimilor ani. 7. Ineficiența cadrului normativ actual ce reglementează mecanismul de verificare a integrității judecătorilor CSJ. 8. Imposibilitatea de a accede în CSJ pentru judecătorii cu o vechime în muncă mai mică de 10 ani. 9. Imposibilitatea de a accede în CSJ pentru reprezentanții altor profesii juridice (avocați, procurori, profesori universitari). 10. Nivelul scăzut al încrederii societății în integritatea judecătorilor CSJ, în legalitatea și corectitudinea hotărârilor emise de aceștia, precum și în sistemul justiției în general. 11. Lipsa siguranței pentru cetățeni de a fi protejați de eventualele abuzuri și încălcări ale drepturilor lor.	
<i>b) Descrieți problema, persoanele/entitățile afectate și cele care contribuie la apariția problemei, cu justificarea necesității schimbării situației curente și viitoare, în baza dovezilor și datelor colectate și examinate</i>	

Experiența acumulată a arătat că reformele anterioare ale domeniului justiției nu au avut impactul pozitiv dorit asupra independenței și responsabilității sistemului judiciar, deoarece aceste reforme nu au schimbat mentalitatea și comportamentul judecătorilor. În acest context, Guvernul actual a decis să promoveze măsuri care vor acționa dincolo de modificările legislative, prin crearea unui mecanism de evaluare externă pentru toți actualii judecători ai CSJ și pentru viitorii candidați la funcțiile de judecător în CSJ, care doresc să activeze în CSJ după reorganizare.

Până în prezent, Consiliul Superior al Magistraturii (în continuare – CSM) nu a întreprins măsuri potrivite și suficiente pentru a se asigura că judecătorii împotriva cărora existau dovezi de corupție sau de alte abuzuri să nu fie promovați la CSJ.

Pornind de la scopul pe care-l are o instanță supremă într-un stat, CSJ trebuie să urmeze același obiectiv: să asigure sistemul judecătoresc cu o jurisprudență constantă și să se axeze în cea mai mare parte pe remedierea discrepanțelor din practica judecătorească, să creeze practici noi și să-și revizuiască practica învechită, precum și să intervină în cazul unor hotărâri vădit arbitrare pronunțate de instanțele ierarhic inferioare. Or, într-o țară fără tradiții de justiție uniformă și independentă, uniformizarea practicii judecătorești practic nu poate fi asigurată cu o instanță judecătorească supremă numeroasă. Mai mult, un număr mare de judecători ai instanței supreme sporește riscul de influențare al judecătorilor ei și încetinește procesul de transformare a justiției. În același timp, numărul mare al judecătorilor în cadrul completelor de judecată creează o jurisprudență neuniformă și, de cele mai multe ori, nu oferă o practică judecătorească stabilă, care să asigure previzibilitate și siguranță cetățenilor că vor fi protejați în caz de abuz. Or, rolul primordial al oricărei instanțe judecătorești supreme este uniformizarea practicii judecătorești.

Din considerentele menționate, proiectul are drept scop reorganizarea CSJ, ceea ce va permite transformarea acesteia într-o instanță de casație. Or, actualmente, practica judiciară în Republica Moldova este neuniformă, cu decizii divergente, în circumstanțe similare, pronunțate chiar de către completele CSJ. O asemenea practică imprevizibilă este explicată de specialiști prin numărul mare de judecători în CSJ și prin fenomenul larg răspândit al corupției, până la cel mai înalt nivel al instanțelor. Accesul la justiție este un drept iluzoriu într-un astfel de sistem, astfel unul din principalele motive ale reorganizării CSJ fiind asigurarea eficientă a accesului la justiție pentru toți justițiabilii.

Potrivit proiectului de lege, se propune reducerea numărului de judecători de la 33 la 20, dintre care 13 vor fi selectați din rândul judecătorilor, iar 7 vor fi numiți din rândul altor profesii juridice (avocați, procurori, profesori universitari). Evaluarea extraordinară a judecătorilor care vor continua activitatea la CSJ se va efectua de către Comisia de evaluare, formată în baza Legii nr. 26/2022 (criteriile integrității etice și financiare) și de către CSM (criteriul profesionalismului) în baza Legii nr. 154/2012 privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor.

CSJ trebuie să fie acel ultim for care remediază ilegalitățile admise de instanțele inferioare. Actuala CSJ nu a reușit să asigure o practică judecătorească uniformă, nici să sporească încrederea în sistemul judecătoresc, fapt confirmat inclusiv prin hotărârile Curții Europene *versus* Republica Moldova, ce condiționează o inconsecvență per sistem.

Referitor la problemele depistate, prezentăm următoarele date statistice:

- Potrivit datelor Barometrului Opiniei Publice, ediția din luna iunie 2021, doar 16% din cei chestionați au declarat că au încredere în justiție. Menționăm că sondajul a fost efectuat în perioada 12-27 iunie 2021, pe un eșantion de 1161 de persoane din 96 de localități, reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova (cu excepția regiunii transnistrene)².

- Conform Indicelui de percepție a corupției la Transparency International din 2021, Moldova ocupă locul 105 cu 36 de puncte. Își împarte locul cu Peru, Panama și Ecuador. Moldova a marcat cu un punct mai bine decât Albania, Bosnia și Herțegovina, Mongolia și Thailanda³.

- Conform indicelui Stat de Drept al Proiectului Justiției Mondiale, din 126 de țări, Moldova se află pe locul 109 în ceea ce privește absența corupției, pe locul 87 în ceea ce privește justiția civilă și pe locul 97 în ceea ce privește justiția penală.

În urma desfășurării în Republica Moldova în perioada 19 - 23 noiembrie 2018 a misiunii Comisiei Internaționale a Juriștilor (în continuare – ICJ), ultima a publicat raportul “Promisiunea nerealizată a unui sistem judiciar independent din Moldova – Raport al misiunii. 2019”. Referitor la „Capabilitatea sistemului judiciar de a aborda judecătorii corupți”, în raportul menționat au fost stabilite următoarele: „Delegația ICJ a fost informată că CSM nu a luat măsuri adecvate pentru a se asigura că judecătorii împotriva cărora existau dovezi de corupție sau alte abuzuri nu sunt admiși în sistemul judiciar sau cel puțin promovați. Dimpotrivă, delegația a fost informată că, în perioada 2013-2016, s-au remarcat mai multe cazuri în care judecătorii cu probleme de integritate au fost numiți sau promovați de CSM, inclusiv după refuzul președintelui de a numi unii dintre aceștia, oferind niciun motiv care ar exclude îndoielile cu privire la integritatea candidaților.”⁴

După cum a fost menționat supra, numirile și promovările selective în cadrul sistemului judiciar sunt o problemă evidențiată în mai multe rapoarte ale ONG-urilor internaționale și locale, problemă care s-a agravat în special în ultimii ani. În 2012-2016, au fost adoptate mai multe modificări legislative pentru a asigura numirile și promovarea bazate pe merite. Cu regret, practica care a urmat de atunci a arătat că problemele variază de la criterii de evaluare necorespunzătoare, la concursuri organizate cu un singur candidat și până la ignoranța spiritului legii în evaluarea integrității. Spre exemplu, la începutul anului 2016, un judecător a fost promovat la Curtea Supremă de Justiție, deși a declarat că a cumpărat un automobil

² Pag. 19 din prezentarea sondajului: <https://ipp.md/wp-content/uploads/2021/07/1-Prezentarea-rezultatelor-BOP-2021-iunie-1.pdf>

³ A se vedea: <https://www.transparency.org/en/cpi/2021>.

⁴ Raport ICJ, pag. 35-36.

de lux, pentru doar 500 EUR (11.000 lei)). CSM și Parlamentul nu au așteptat interpretarea Comisiei Naționale de Integritate privind legalitatea unei astfel de declarații de avere înainte de a promova persoana. La scurt timp după această promovare, Comisia Națională de Integritate a găsit declarația respectivă drept legală, argumentând că judecătorul a prezentat contractul și anume aceasta este suma plătită pentru automobil. Drept urmare a acestui precedent, au apărut mai multe cazuri între judecători și procurori care declară automobile la o valoare simbolică.

c) Expuneți clar cauzele care au dus la apariția problemei

Cauzele care au generat problemele enunțate țin de:

- 1) reglementarea nereușită a procesului de uniformizare a practicii judecătorești;
- 2) formularea competențelor CSJ într-o manieră insuficient de clară;
- 3) numărul mare de judecători în cadrul CSJ;
- 4) numărul mare de judecători în cadrul completelor create în CSJ;
- 5) lipsa unei practici judecătorești uniforme, previzibile și stabile;
- 6) promovarea anterioară în cadrul CSJ a unor judecători cu probleme de integritate, precum și fără o reputație ireproșabilă;
- 7) implicarea unor judecători în scandaluri publice, ce au creat suspiciuni de corupție, imparțialitate, lipsă de integritate;
- 8) insuficiența cadrului normativ actual ce reglementează procedura de verificare a integrității și profesionalismului candidaților la funcția de judecător în CSJ;
- 9) lipsa anterioară a voinței politice de a reforma CSJ.
- 10) stabilirea prin lege a unui cerc foarte limitat de subiecți care au dreptul de a accede la funcția de judecător în CSJ – doar pentru judecătorii care au vechime în muncă mai mare de 10 ani.

d) Descrieți cum a evoluat problema și cum va evolua fără o intervenție

Continuarea modului actual de funcționare al CSJ (a se vedea informația de la pct. 1 lit. b) de mai sus) va destabiliza mai mult procesul de uniformizare a practicii judiciare.

Menținerea în continuare în cadrul CSJ a unor judecători cu probleme de integritate va duce la menținerea practicii de adoptare a hotărârilor contrare legii, precum și la diminuarea continuă a ratei de încredere a societății în justiție și în sistemul judecătoresc.

De asemenea, va crește și numărul petițiilor referitoare la încălcările comise de judecătorii din cadrul CSJ și numărul condamnărilor Republicii Moldova la CEDO.

e) Descrieți cadrul juridic actual aplicabil raporturilor analizate și identificați carențele prevederilor normative în vigoare, identificați documentele de politici și reglementările existente care condiționează intervenția statului

Cadrul juridic actual este constituit din următoarele acte normative:

1. Legea nr. 514/1995 cu privire la organizarea judecătorească;
2. Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului;
3. Legea nr. 789/1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție.
4. Legea nr. 154/2012 privind selecția, evaluarea performanțelor și cariera judecătorilor;
5. Codul de procedură civilă nr. 255/2003;
6. Codul de procedură penală nr. 122/2003;
7. Codul administrativ nr. 116/2018.

Actele normative enumerate reglementează statutul, atribuțiile, competențele CSJ. Modificarea acestora este necesară pentru realizarea unei reforme eficiente.

Subliniem faptul că actualmente legislația nu prevede în calitate de condiție obligatorie pentru persoanele care candidează pentru la funcțiile de judecători în CSJ efectuarea verificării extraordinare a integrității etice și financiare și a profesionalismului.

Reieșind din faptul că de judecătorii din CSJ depinde uniformizarea practicii judiciare, asigurarea respectării dreptului de acces la justiție, precum și percepția publicului despre justiție în general, considerăm că evaluarea extraordinară a integrității și profesionalismului acestora este o condiție de bază pentru asigurarea bunei funcționări a acestei autorității judecătorești.

Cu referire la documentele de politici relevante, menționăm:

- acțiunea 3.4.1. Reformarea Curții Supreme de Justiție, micșorarea numărului de judecători, revizuirea competențelor și transformarea Curții Supreme de Justiție într-o instanță de casație care ar asigura uniformizarea practicii judiciare din Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 235/2021;

- obiectivul 1.2.2, acțiunea „a) Elaborarea cadrului normativ cu privire la evaluarea extraordinară (externă) a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția” din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025, aprobată prin *Legea nr. 211/2021*;

- obiectivul 2.2.2. „Perfecționarea și dezvoltarea mecanismelor de asigurare a practicii judiciare uniforme” din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025, aprobată prin *Legea nr. 211/2021*.

2. Stabilirea obiectivelor

a) Expuneți obiectivele (care trebuie să fie legate direct de problemă și cauzele acesteia, formulate cuantificat, măsurabil, fixat în timp și realist)

Drept obiective se propun următoarele:

- 1) sporirea calității actului de justiție;
- 2) crearea premiselor pentru uniformizarea eficientă a practicii judecătorești;
- 3) consolidarea competențelor CSJ și transformarea acesteia într-o instanță de casație care ar asigura uniformizarea calitativă a practicii judiciare;

4) crearea până la sfârșitul anului 2022 a mecanismului pentru efectuarea evaluării extraordinare a integrității și profesionalismului actualilor judecători din CSJ și ale viitorilor candidați la funcțiile de judecător din CSJ;

5) efectuarea până la 1 iunie 2023 a verificării extraordinare a integrității, activelor și profesionalismului tuturor judecătorilor și candidaților la funcțiile de judecători din CSJ;

6) asigurarea numirii în CSJ, până la 1 iunie 2023, a unor judecători imparțiali și integri;

7) sporirea, până la finele anului 2024, a încrederii în sistemul judecătoresc a cel puțin 30% din cetățeni.

3. Identificarea opțiunilor

a) Expuneți succint opțiunea „a nu face nimic”, care presupune lipsa de intervenție

După cum s-a menționat supra, în cazul lipsei de intervenție, situația precară din sistemul judecătoresc se va agrava continuu, cu riscul ca CSJ să fie dominată de persoane lipsite de integritate și cu reputație dubioasă. În context, se va continua emiterea actelor necalitative de uniformizare a practicii judiciare și se va menține blocajul actual al Plenului CSJ. Subliniem că există riscul ca CSJ să se transforme totalmente într-un mecanism de promovare a intereselor ilegale a unor persoane lipsite de integritate.

În asemenea circumstanțe, promovarea principiilor statului de drept, precum și a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului vor rămâne la nivelul unor declarații scrise, dar nerealizate în practică

b) Expuneți principalele prevederi ale proiectului, cu impact, explicând cum acestea țințesc cauzele problemei, cu indicarea novațiilor și întregului spectru de soluții/drepturi/obligații ce se doresc să fie aprobate

Proiectul prevede următoarele schimbări majore:

- micșorarea numărului de judecători în CSJ;
- modificarea componenței CSJ, prin asigurarea accesului la funcțiile de judecător CSJ pentru reprezentanții altor profesii juridice, precum avocați, procurori, profesori universitari;

- stabilirea unei condiții noi, obligatorii pentru persoanele care doresc să activeze în CSJ după reformarea acesteia, de a fi evaluați pozitiv de către Comisia de evaluare;

- crearea mecanismului de verificare extraordinară a integrității etice și financiare și a profesionalismului actualilor judecători ai CSJ și ai viitorilor candidați la funcțiile de judecători CSJ;

- motivarea financiară a persoanelor care vor promova evaluarea extraordinară de a alege să activeze în continuare în cadrul CSJ.

Elementele noi ale proiectului sunt descrise detaliat în Nota informativă a proiectului de lege (se anexează).

c) Expuneți opțiunile alternative analizate sau explicați motivul de ce acestea nu au fost luate în considerare

Pornind de la problemele care au determinat elaborarea proiectului actului normativ, alegerea a fost între soluția de a reforma CSJ (modificând-i competențele, micșorând numărul de judecători și evaluând extraordinar judecătorii în funcție și candidații la aceste funcții) și soluția de a nu se interveni.

În cadrul opțiunii de a interveni, au fost examinate câteva sub-opțiuni referitoare la instituția care urmează să efectueze evaluarea judecătorilor CSJ și a candidaților:

a) crearea unei comisii noi de evaluare, cu statut total independent, fără a fi dependentă decizional sau administrativ de o autoritate publică sau de un organ de autoadministrare – la opțiunea dată s-a renunțat, deoarece aceasta implică cheltuieli suplimentare legate de crearea, dotarea materială și tehnică, precum și remunerarea unei comisii noi și a secretariatului acesteia;

b) lărgirea competențelor actualei Comisii de evaluare, creată prin *Legea nr. 26/2022* – s-a optat pentru această opțiune, fiind una mai puțin costisitoare. Or, comisia este deja creată, dotată și funcțională.

De asemenea, au fost examinate câteva sub-opțiuni referitoare la remunerarea judecătorilor care vor activa în CSJ după reformare:

a) menținerea nivelului actual de salarizare – la opțiunea dată s-a renunțat, căci aceasta nu-i va motiva pe actualii judecători ai CSJ, care vor trece cu bine de evaluarea extraordinară, să-și continue activitatea în CSJ după reorganizare.

b) dublarea salariului actual – a fost aleasă această opțiune, întrucât remunerarea trebuie să corespundă exigențelor stabilite pentru accederea în funcția respectivă și responsabilităților ce îi revin funcției respective.

4. Analiza impacturilor opțiunilor

a) Expuneți efectele negative și pozitive ale stării actuale și evoluția acestora în viitor, care vor sta la baza calculării impacturilor opțiunii recomandate

Situația actuală nu produce nici un efect pozitiv. În context pot fi evidențiate doar efectele negative ale acesteia:

- practica judecătorească în probleme și litigii similare este neuniformă, imprevizibilă și instabilă;
- supraîncărcarea CSJ cu cauze în care trebuie să se examineze aspectele de fapt;
- cetățenii nu sunt protejați de eventualele abuzuri și încălcări ale drepturilor lor;
- existența unui risc sporit de influențare a judecătorilor CSJ;
- existența dubiilor referitor la integritatea actualilor judecători ai CSJ;
- îndeplinirea necorespunzătoare de către CSJ a atribuțiilor ce țin de uniformizarea practicii judiciare;
- ineficiența cadrului normativ actual ce reglementează mecanismul de verificare a integrității, activelor și profesionalismului judecătorilor CSJ;

- imposibilitatea de a accede în CSJ pentru judecătorii cu o vechime în muncă mai mică de 10 ani și a reprezentanților altor profesii juridice (avocați, procurori, profesori universitari);
- discreditarea imaginii sistemului judecătoresc.

b¹) Pentru opțiunea recomandată, identificați impacturile completând tabelul din anexa la prezentul formular. Descrieți pe larg impacturile sub formă de costuri sau beneficii, inclusiv părțile interesate care ar putea fi afectate pozitiv și negativ de acestea

Opțiunea recomandată are un impact sub formă de costuri determinate de:

- Majorarea salariilor judecătorilor CSJ care vor activa în cadrul acestora după reorganizare și promovarea evaluării extraordinare

Proiectul prevede ca pentru fiecare judecător din CSJ ce a promovat evaluarea extraordinară să fie stabilit un salariu echivalent cu dublul salariului de funcție al Judecătorului CSJ cu vechimea în muncă de peste 16 ani.

În Tabelul nr. 1 din Anexa nr. 4 la *Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar*, pentru judecătorii Curții Supreme de Justiție cu vechimea în muncă în funcția de judecător de peste 16 ani este stabilită clasa de salarizare 121 și coeficientul de salarizare 12,29.

De asemenea, precizăm că pentru anul 2022, pentru judecători a fost stabilită valoarea de referință în mărime de 2 600 lei. Drept urmare, **salariul lunar** al unui judecător la CSJ va constitui:

$$(12,29 * 2\ 600 \text{ lei}) * 2 = \mathbf{63\ 908 \text{ lei}}$$

Salariul anual pentru 20 de judecători va constitui:

$$(63\ 908 \text{ lei} * 12 \text{ luni}) * 20 \text{ persoane} = \mathbf{15\ 337\ 920 \text{ lei}}$$

Menționăm că la salariul indicat supra se va calcula contribuția de asigurare socială obligatorie în proporție de 29 %, ce va constitui **4 447 996,8 lei anual**. Astfel, suma totală necesară va constitui **19 785 916,8 lei anual**.

Având în vedere că realizarea acestui obiectiv reprezintă o sarcină majoră pentru bugetul public, se propune ca prevederile privind majorarea salariului judecătorilor CSJ să intre în vigoare la 1 ianuarie 2024.

- Demisia judecătorilor CSJ care nu vor dori să fie supuși evaluării extraordinare

Judecătorii Curții Supreme de Justiție care nu vor dori să fie supuși evaluării extraordinare vor putea depune cerere de demisie în termen de 30 de zile de la intrarea în vigoare a prevederilor relevante privind evaluarea. Cererile solicitanților vor fi examinate de către Consiliul Superior al Magistraturii în cel mult două săptămâni de la depunere.

Existența unor astfel de cereri va reclama achitarea indemnizațiilor de concediere egale cu 50% din produsul înmulțirii salariului mediu lunar al judecătorului CSJ la numărul de ani complet lucrați în funcția de judecător (art.26 alin.(3) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului). În lipsa unor

date certe privind judecătorii concreți a CSJ care vor decide să demisioneze și vechimea în funcția de judecător relevantă pentru calculul indemnizației, nu poate fi oferit un calcul precis privind costul acestei opțiuni.

- Remunerarea persoanelor care vor activa în funcțiile de Secretar General al CSJ și Secretar general-adjunct al CSJ

Actualmente, Secretariatul CSJ este condus de Șeful secretariatului, care este asistat de 2 adjuncți (unul fiind responsabil de Grefă, iar altul – de Serviciul administrativ). Conform Capitolul I Secțiunea a III din Anexa la *Legea nr. 155/2011 pentru aprobarea clasificadorului unic al funcțiilor publice*, aceste trei funcții au statut de ”funcții publice de conducere de nivel superior”.

Se propune lichidarea acestor trei funcții și crearea în locul acestora a funcțiilor de Secretar general al CSJ și Secretar general-adjunct al CSJ, care vor avea statut de funcții publice de conducere de nivel superior. Actualele sarcini ale Șefului Secretariatului și ale adjuncților acestuia vor fi repartizate între cele două funcții nou-create, astfel încât una va fi responsabilă de gestionarea activității Grefei Curții, iar alta de gestionarea activității subdiviziunii administrative a Curții.

Referitor la remunerare, se propune funcția de Secretar general al CSJ să fie remunerată la nivelul actual stabilit pentru Șeful secretariatului CSJ, iar funcția de Secretar general adjunct al CSJ să fie remunerată la nivelul actual stabilit pentru adjunctul Șefului secretariatului CSJ. Astfel, se vor realiza economii din contul celei de-a doua funcție de adjunct a Șefului secretariatului CSJ, care va fi lichidată.

Beneficiile care vor decurge din opțiunea adoptată constau în următoarele:

- judecătorii CSJ vor fi selectați nu doar din rândul judecătorilor de carieră, ci și din rândul reprezentanților altor profesii juridice;
- la funcția de judecător al CSJ vor putea participa și judecătorii care au o vechime în muncă mai mică de 10 ani;
- la funcția de judecător al CSJ vor fi selectate doar persoane integre și profesioniste;
- practica judiciară va fi unificată mai calitativ, devenind mai stabilă și previzibilă;
- se va îmbunătăți calitatea actelor de dispoziție emise de CSJ;
- va crește nivelul de protecție a cetățenilor față de posibilele încălcări ale drepturilor lor.
- va spori nivelul încrederii societății în justiție;
- se va îmbunătăți imaginea Republicii Moldova pe plan internațional.

Părțile interesate, care vor fi afectate pozitiv sunt:

- societatea/cetățenii, în general;
- judecătorii, procurorii, avocații, profesorii universitari, în special.

Adițional, urmare a reducerii, începând cu 1 iunie 2023 a numărului de judecători ai CSJ cu 13 unități, iar începând cu 1 ianuarie 2024 a efectivului-limită a Secretariatului CSJ cu 70 unități, se vor înregistra economii care vor putea fi redirecționate spre sporirea salariului judecătorilor CSJ.

Reducerea efectivului-limită a Secretariatului CSJ este dictată de reducerea numărului de judecători ai CSJ și revizuirea competențelor CSJ. Astfel, nu se justifică păstrarea unei echipe atât de numeroase (220 unități) care să asigure suport în realizarea misiunii instanței judecătorești supreme.

Cu titlu de exemplu, în prezent un judecător al CSJ este asistat de 3 asistenți judiciari. Această formulă ar putea fi păstrată dar, dat fiind faptul că începând cu 1 iunie 2023 vor activa doar 20 judecători, numărul asistenților judiciari ar putea fi redus cu 39 de unități.

Totodată, pentru a se asigura o mai mare marjă discreționară CSJ la identificarea și stabilirea necesităților de personal se propune doar stabilirea numărului-limită a efectivului de 150 unități, cu posibilitatea distribuirii după necesitate în subdiviziunile Secretariatului CSJ.

Părțile interesate, care vor fi afectate negativ sunt actualii judecători ai CSJ și candidații la funcțiile de judecător în CSJ care, eventual, nu vor promova evaluarea extraordinară, precum și 70 funcționari publici/personal contractual care își vor înceta activitatea la 1 ianuarie 2024..

b²) Pentru opțiunile alternative analizate, identificați impacturile completînd tabelul din anexa la prezentul formular. Descrieți pe larg impacturile sub formă de costuri sau beneficii, inclusiv părțile interesate care ar putea fi afectate pozitiv și negativ de acestea

Nu au fost analizate opțiuni alternative.

c) Pentru opțiunile analizate, expuneți cele mai relevante/iminente riscuri care pot duce la eșecul intervenției și/sau schimba substanțial valoarea beneficiilor și costurilor estimate și prezentați presupuneri privind gradul de conformare cu prevederile proiectului a celor vizați în acesta

Pentru implementarea acestui proiect există riscul ca:

1) niciunul din actualii judecători ai CSJ să nu promoveze evaluarea extraordinară. În acest caz, va fi necesară repetarea concursurilor.

2) niciunul din candidații din rîndul judecătorilor la funcțiile de judecători ai CSJ de după reorganizare să nu promoveze evaluarea extraordinară. În acest caz, va fi necesară repetarea concursurilor.

3) niciunul din reprezentanții altor profesii juridice să nu promoveze evaluarea. În acest caz, va fi necesară repetarea concursurilor.

4) Comisia de evaluare constituită în baza *Legii nr. 26/2022* să nu reușească să evalueze pînă la finele mandatului său toți judecătorii CSJ și candidații la funcțiile de judecători ai CSJ. În acest caz va fi necesară prelungirea mandatului Comisiei respective.

d) Dacă este cazul, pentru opțiunea recomandată expuneți costurile de conformare pentru întreprinderi, dacă există impact disproporționat care poate distorsiona concurența și ce impact are opțiunea asupra întreprinderilor mici

și mijlocii. Se explică dacă sînt propuse măsuri de diminuare a acestor impacturi

Nu este cazul.

Concluzie

e) Argumentați selectarea unei opțiuni, în baza atingerii obiectivelor, beneficiilor și costurilor, precum și a asigurării celui mai mic impact negativ asupra celor afectați

Având în vedere argumentele expuse *supra*, inclusiv beneficiile care vor fi obținute, considerăm că opțiunea propusă este unica fezabilă și proiectul urmează a fi susținut și adoptat.

5. Implementarea și monitorizarea

a) Descrieți cum va fi organizată implementarea opțiunii recomandate, ce cadru juridic necesită a fi modificat și/sau elaborat și aprobat, ce schimbări instituționale sînt necesare

Pentru buna implementare a opțiunii recomandate este necesară modificarea legislației menționate la p. 1 lit. e) din prezenta analiză a impactului de reglementare.

Pentru buna implementare a proiectului, Guvernul:

- a) va elabora, consulta public și prezenta Parlamentului propuneri de modificare a legislației;
- b) va aduce actele sale normative în conformitate cu noua lege a CSJ.

Un rol important în implementarea proiectului îi revine CSM, care:

a) în termen de 15 zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi, va anunța concurs pentru suplinirea funcțiilor de judecător al CSJ pentru membrii care vor veni din rândul avocaților, procurorilor și profesorilor universitari în domeniul dreptului;

b) în termen de 3 luni de la intrarea în vigoare a legii, va anunța concurs pentru suplinirea acestora pentru membrii care vor veni din rândul judecătorilor, în măsura în care cele 13 funcții destinate pentru candidații din rândul judecătorilor nu vor fi suplinite de actualii judecători ai CSJ care au promovat evaluarea extraordinară;

c) în termen de 3 luni de la intrarea în vigoare a legii, își va aduce actele sale normative în concordanță cu prezenta lege;

Reieșind din faptul că evaluarea extraordinară a actualilor și viitorilor judecători ai CSJ se planifică a fi efectuată de Comisia de evaluare, creată în baza Legii nr. 26/2022, aceasta va avea următoarele sarcini:

- a) până la 30 aprilie 2023, va finaliza evaluarea extraordinară a actualilor judecători ai CSJ;
- b) până la 30 mai 2023, va evalua toți candidații pentru funcția de judecător al CSJ în măsura în care aceste funcții vor deveni vacante.

Subliniem că actualii judecători ai CSJ, care vor promova evaluarea extraordinară, își vor continua activitatea în cadrul CSJ. În cazul în care mai mult de 20 din actualii judecători vor promova evaluarea extraordinară, CSM va decide, ținând cont de rezultatele evaluării extraordinare a performanței și de vechimea în muncă care dintre aceștia urmează să-și continue activitatea în CSJ și care urmează a fi transferați.

În cazul în care nu vor fi completate toate funcțiile vacante de judecător ai CSJ, se vor organiza concursuri repetate și se va solicita evaluarea noilor candidați de către Comisia de evaluare.

b) Indicați clar indicatorii de performanță în baza cărora se va efectua monitorizarea

- numărul judecătorilor CSJ integritatea cărora va fi evaluată de Comisia de evaluare;
- numărul judecătorilor, profesionalismul cărora va fi evaluat de CSM;
- numărul solicitărilor privind evaluarea extraordinară a candidaților depuse de CSM la Comisia de evaluare;
- numărul candidaților la funcția de judecător CSJ evaluați de Comisia de evaluare;
- numărul actelor noi ale CSJ de unificare a practicii judiciare și de revizuire a practicii judiciare învechite;
- președintele și vicepreședintele CSJ ales;
- Regulamentul CSJ ajustat conform noii legi și aprobat;
- organigrama CSJ aprobată;
- Secretarul general și Secretarul general adjunct al Curții numiți în funcție;
- Indicele sporit de încredere a populației în justiție pentru anii 2023 și 2024.

c) Identificați peste cât timp vor fi resimțite impacturile estimate și este necesară evaluarea performanței actului normativ propus. Explicați cum va fi monitorizată și evaluată opțiunea

Proiectul propune ca evaluarea integrității și profesionalismului actualilor judecători și viitorilor candidați la funcțiile vacante de judecător din cadrul CSJ să fie efectuată de Comisia de evaluare până la 30 mai 2023, astfel încât începând cu 1 iunie 2023 CSJ să înceapă activitatea în componență nouă. De asemenea, proiectul prevede majorarea dublă începând cu 1 ianuarie 2024 a salariilor judecătorilor care au promovat evaluarea extraordinară.

Impactul financiar al proiectului va fi resimțit odată cu includerea în bugetul de stat pentru anul 2024 a sumelor necesare pentru achitarea salariilor pentru noua componență a CSJ.

Impactul pozitiv asupra sistemului judecătoresc va deveni vizibil odată cu crearea componenței noi a CSJ și a uniformizării practicii judiciare.

Pentru monitorizarea impactului reglementării se vor analiza rapoartele de activitate ale CSJ, ale CSM și ale Comisiei de evaluare, se va evalua încrederea

cetățenilor în justiție, se va evalua opinia judecătorilor, avocaților și procurorilor despre activitatea CSJ.

6. Consultarea

a) Identificați principalele părți (grupuri) interesate în intervenția propusă

1. Consiliul Superior al Magistraturii;
2. Curtea Supremă de Justiție;
3. Curtea de Apel Chișinău;
4. Curtea de Apel Bălți;
5. Curtea de Apel Cahul;
6. Curtea de Apel Comrat;
7. Judecătoriile;
8. Consiliul Superior al Procurorilor;
9. Procuratura Generală;
10. Ministerul Finanțelor;
11. Ministerul Muncii și Protecției Sociale;
12. Comisia independentă de evaluare a integrității candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor;
13. Autoritatea Națională de Integritate;
14. Centrul Național Anticorupție;
15. Uniunea Avocaților din Moldova;
16. Universitatea de Stat din Moldova;
17. Universitatea Liberă Internațională din Moldova;
18. Institutul Național al Justiției;
19. Academia de Studii Economice;
20. A.O. „Centrul de analiză și prevenire a corupției”;
21. A.O. „Centrul de Resurse Juridice din Moldova”;
22. A.O. „Institutul pentru Politici și Reforme Europene”;
23. A.O. „Vocea Justiției”.

b) Explicați succint cum (prin ce metode) s-a asigurat consultarea adecvată a părților

Pentru elaborarea proiectului, prin Ordinul Ministerului Justiției nr. 190/2022 a fost creat Grupul de lucru pentru elaborarea Conceptului de reformare a Curții Supreme de Justiție și a proiectului legii privind Curtea Supremă de Justiție și modificarea unor acte normative. Din Grupul de lucru menționat fac parte reprezentanți ai CSJ, CSM, curților de apel, Judecătoria Chișinău, Consiliul Superior al Procurorilor, Uniunea Avocaților din Moldova, Comisia juridică, numiri și imunități, Parlament, A.O. ”Centrul de Resurse Juridice din Moldova” ș.a.

Potrivit Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, prezentul proiect de lege urmează a fi anunțat în ședința secretarilor generali pentru a fi consultat și avizat cu Comisia de la Veneția și cu instituțiile statului, precum și cu participarea

în format larg a societății civile, fiind publicat pe pagina web oficială a Ministerului Justiției cât și pe platforma www.particip.gov.md.

c) Expuneți succint poziția fiecărei entități consultate față de documentul de analiză a impactului și/sau intervenția propusă (se expune poziția a cel puțin unui exponent din fiecare grup de interese identificat)

Ministerul Finanțelor și Cancelaria de Stat nu au răspuns solicitării anterioare a Ministerului Justiției nr. 03/5009 din 7 iunie 2022 de a examina Analiza de impact în procesul de fundamentare.

Prin scrisoarea nr. 03/6911 din 2 august 2022, Analiza de impact a fost transmisă repetat spre examinare Ministerului Finanțelor și Cancelariei de Stat.

Unele din propunerile formulate de Ministerul Finanțelor (privind responsabilitățile pe domeniul finanțelor publice și reducerea efectivului-limită a Secretariatului CSJ) au fost reflectate în textul proiectului de act normativ.

Anexă

Tabel pentru identificarea impacturilor

Categorii de impact	Punctaj atribuit		
	Opțiunea propusă	Opțiunea alternativă 1	Opțiunea alternativă 2
Economic			
costurile desfășurării afacerilor	0	-	-
povara administrativă	-1	-	-
fluxurile comerciale și investiționale	0	-	-
competitivitatea afacerilor	0	-	-
activitatea diferitor categorii de întreprinderi mici și mijlocii	0	-	-
concurența pe piață	0	-	-
activitatea de inovare și cercetare	0	-	-
veniturile și cheltuielile publice	-2	-	-
cadru instituțional al autorităților publice	-1	-	-
alegerea, calitatea și prețurile pentru consumatori	0	-	-
bunăstarea gospodăriilor casnice și a cetățenilor	0	-	-
situația social-economică în anumite regiuni	0	-	-
situația macroeconomică	0	-	-
alte aspecte economice	0	-	-
Social			
gradul de ocupare a forței de muncă	+1	-	-

nivelul de salarizare	+2	-	-
condițiile și organizarea muncii	0	-	-
sănătatea și securitatea muncii	0	-	-
formarea profesională	0	-	-
inegalitatea și distribuția veniturilor	0	-	-
nivelul veniturilor populației	0	-	-
nivelul sărăciei	0	-	-
accesul la bunuri și servicii de bază, în special pentru persoanele social-vulnerabile	0	-	-
diversitatea culturală și lingvistică	0	-	-
partidele politice și organizațiile civice	0	-	-
sănătatea publică, inclusiv mortalitatea și morbiditatea	0	-	-
modul sănătos de viață al populației	0	-	-
nivelul criminalității și securității publice	+2	-	-
accesul și calitatea serviciilor de protecție socială	0	-	-
accesul și calitatea serviciilor educaționale	0	-	-
accesul și calitatea serviciilor medicale	0	-	-
accesul și calitatea serviciilor publice administrative	+2	-	-
nivelul și calitatea educației populației	0	-	-
conservarea patrimoniului cultural	0	-	-
accesul populației la resurse culturale și participarea în manifestații culturale	0	-	-
accesul și participarea populației în activități sportive	0	-	-
discriminarea	+1	-	-
alte aspecte sociale	0	-	-
De mediu			
clima, inclusiv emisiile gazelor cu efect de seră și celor care afectează stratul de ozon	0	-	-
calitatea aerului	0	-	-
calitatea și cantitatea apei și resurselor acvatice, inclusiv a apei potabile și de alt gen	0	-	-
biodiversitatea	0	-	-
flora	0	-	-
fauna	0	-	-
peisajele naturale	0	-	-
starea și resursele solului	0	-	-
producerea și reciclarea deșeurilor	0	-	-

utilizarea eficientă a resurselor regenerabile și neregenerabile	0	-	-
consumul și producția durabilă	0	-	-
intensitatea energetică	0	-	-
eficiența și performanța energetică	0	-	-
bunăstarea animalelor	0	-	-
riscuri majore pentru mediu (incendii, explozii, accidente etc.)	0	-	-
utilizarea terenurilor	0	-	-
alte aspecte de mediu	0	-	-
<i>Tabelul se completează cu note de la -3 la +3, în drept cu fiecare categorie de impact, pentru fiecare opțiune analizată, unde variația între -3 și -1 reprezintă impacturi negative (costuri), iar variația între 1 și 3 – impacturi pozitive (beneficii) pentru categoriile de impact analizate. Nota 0 reprezintă lipsa impacturilor. Valoarea acordată corespunde cu intensitatea impactului (1 – minor, 2 – mediu, 3 – major) față de situația din opțiunea „a nu face nimic”, în comparație cu situația din alte opțiuni și alte categorii de impact. Impacturile identificate prin acest tabel se descriu pe larg, cu argumentarea punctajului acordat, inclusiv prin date cuantificate, în compartimentul 4 din Formular, lit. b¹) și, după caz, b²), privind analiza impacturilor opțiunilor.</i>			
Anexe			
Proiectul Legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție Nota informativă la proiectul legii			

CONCEPTUL

proiectului de lege privind reformarea Curții Supreme de Justiție

I. Descrierea problemei

În ultimii ani, credibilitatea actului de justiție este grav afectată, fapt generat de influențele din interiorul cât și din exteriorul sistemului judecătoresc precum și de integritatea îndoielnică a unor actori din sistem.

Curtea Supremă de Justiției (în continuare - CSJ) ar trebui să fie acel ultim for care remediază ilegalitățile admise de instanțele inferioare. Actualmente nu s-a reușit să se asigure o practică judecătorească uniformă și stabilă care să inspire încredere în sistemul judecătoresc, fapt confirmat inclusiv prin hotărârile Curții Europene versus Republica Moldova.

De-a lungul timpului, CSJ a dat numeroase soluții controversate și au existat numeroase suspiciuni rezonabile privind lipsa de integritate a unor judecători care au fost promovați la CSJ. La fel, adoptarea unor hotărâri noi pe fondul cauzei, fără o justificare obiectivă și pentru motive care nu par a fi persuasive, au determinat încălcarea securității raporturilor juridice.

II. Structura și obiectivele viitorului proiect de lege

Guvernul își propune o reformă profundă atât a sistemului judecătoresc, în general, cât și a CSJ în particular. Reforma dată are drept obiectiv consolidarea independenței și responsabilității individuale ale judecătorilor și a sistemului judecătoresc în ansamblu. Fără schimbări esențiale la nivelul CSJ acest lucru nu este posibil de promovat la nivelul celorlalte instanțe din sistemul judecătoresc.

Implementarea eficientă a reformei propuse implică atât adoptarea unei legi noi cu privire la CSJ, cât și efectuarea modificărilor în codurile de procedură și un șir de alte legi conexe.

Reforma CSJ este necesară și în contextul modificărilor constituționale care au intrat în vigoare la 1 aprilie 2022, prin care a fost exclusă cerința pentru judecătorii CSJ de a fi judecători de carieră. De asemenea, reforma CSJ va fi necesară în contextul procesului de vetting al sistemului judecătoresc. Or, CSJ va avea rolul de a verifica și legalitatea deciziilor cu privire la evaluarea extraordinară a judecătorilor și procurorilor.

Conceptul a fost elaborat în urma analizei modului de organizare și funcționare a instanțelor judecătorești supreme din alte state (Estonia, Finlanda, Marea Britanie), precum și a Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO).

Legea cu privire la CSJ (în redacție nouă) va rămâne principalul act care reglementează organizarea și activitatea CSJ. Activitatea și organizarea CSJ va fi reglementată și de alte legi, cum ar fi codurile de procedură, Legea cu privire la statutul judecătorului, sau Legea cu privire la organizarea judecătorească.

Se propune organizarea internă a CSJ să fie reglementată și dezvoltată în Regulamentul CSJ, care va fi adoptat de Plenul CSJ. Astfel, se va asigura o mai mare flexibilitate în activitatea și administrarea CSJ, model inspirat de la CtEDO. Regulamentul CSJ nu poate contravine legilor adoptate de Parlament.

Concomitent cu adoptarea Legii va fi modificată și procedura de examinare a cauzelor de către CSJ și vor fi îngustate temeiurile de recurs.

III. Competențele CSJ după reorganizare

Se propun următoarele competențe pentru Curtea Supremă de Justiție:

- g) asigurarea interpretării și aplicării uniforme a legislației de către instanțele judecătorești;
- h) examinarea în calitate de primă instanță a categoriilor de cauze stabilite de lege;
- i) examinarea în calitate de instanță de recurs a cauzelor cu cea mai mare importanță socială și juridică, precum și asupra celor care relevă încălcări deosebit de grave ale legii și ale drepturilor omului;
- j) sesizarea Curții Constituționale pentru a se pronunța asupra constituționalității actelor juridice.

După cum s-a menționat, unul din obiectivele viitorului proiect constă în transformarea CSJ în autoritatea principală care se va concentra pe asigurarea interpretării și aplicării uniforme a legislației în sistemul de justiție. În vederea asigurării interpretării și aplicării uniforme a legii, CSJ va putea întreprinde un șir de măsuri stabilite în lege, lista cărora nu va fi exhaustivă:

- va publica generalizările practicii judiciare;
- va elabora și publica ghiduri cu privire la aplicarea legislației procedurale (similar CtEDO) și sancțiunilor penale (similar României și altor țări);
- la solicitarea instanțelor judecătorești va emite avize consultative (similar Curții Europene de Justiție și CtEDO);
- va putea emite hotărâri obligatorii pe marginea demersului în interesul legii.

În calitate de **instanță de recurs**, CSJ va examina cauzele de cea mai mare importanță socială și juridică. De asemenea, va fi creat temeiul pentru inadmisibilitatea recursului în cazul în care acesta din punct de vedere tehnic se încadrează în temeiurile de recurs, însă nu prezintă o importanță juridică sau socială suficientă.

Totodată, deoarece starea sistemului de justiție din țară rămâne a fi critică, se propune CSJ să-și păstreze competența de a examina cauze care relevă încălcări deosebit de grave ale legii și ale drepturilor omului. Codurile de procedură vor fi modificate pentru a permite examinarea probatoriului în situațiile în care hotărârile contestate cu recurs sunt arbitrare sau bazate pe o apreciere vădit nerezonabilă a probelor. Se propune ca CSJ să informeze Inspecția Judiciară, în cazul în care va admite un recursul în baza acestui temei.

CSJ va examina în calitate de **primă instanță** categoriile de cauze stabilite de lege. De asemenea, CSJ va examina în calitate de primă instanță contestațiile împotriva hotărârilor CSM și a Consiliului Superior al Procurorilor (CSP). Aceste litigii se propun a fi examinate de un complet de judecători, hotărârea căruia va fi irevocabilă. Această procedură trebuie introdusă având în vedere importanța relațiilor sociale decise prin aceste acte, precum și necesitatea unei soluții rapide pe marginea lor. CSJ va putea să continue adoptarea hotărârilor Plenului CSJ dacă va considera necesar.

Se propune reglementarea detaliată în legea CSJ a **demersului în interesul legii**, care va putea fi depus atât în procedurile penale, cât și în cele civile și administrative. Pentru a exclude contradicțiile și având în vedere natura demersului în interesul legii, care nu vizează și nu poate produce efect asupra părților în procesele vizate, recursul în interesul legii va fi exclus din Codul de procedură penală. Demersul în interesul legii va fi depus și examinat în temeiul Legii cu privire la CSJ. Acesta va fi depus de către Președintele CSJ, Procurorul General, Președinții curților de apel, Președintele Uniunii Avocaților. Detaliile de ordin tehnic cu privire la procedura de examinare a demersului în interesul legii vor fi reglementate în Regulamentul CSJ.

IV. Judecătorii CSJ

Experiența altor țări confirmă că instanțele judecătorești supreme cu un număr mare de judecători nu sunt foarte eficiente în uniformizarea practicii judiciare, care ar trebui să fie principala sarcină a acestora.

Se propune reorganizarea CSJ să aibă loc până la data de 1 iunie 2023. După reorganizare, aceasta va fi formată din 20 de judecători, dintre care 13 ar putea fi judecători de carieră, iar 7 ar putea fi aleși din rândul avocaților, procurorilor, profesorilor de drept. Spre exemplu, CSJ din Estonia are 19 judecători, doar că în Estonia CSJ activează și în calitate de instanță constituțională. Un număr apropiat (18 judecători) îl are și CSJ din Finlanda.

Numărul de 20 judecători ai CSJ a fost selectat reieșind și din competența nouă a CSJ. Astfel, aceasta va adopta decizii pe marginea recursurilor admisibile în paneluri de 3, 5 și 9 judecători, iar demersurile în interesul legii vor fi examinate într-un panel de 11 judecători.

Candidații vor fi selectați de CSM prin concurs public, în bază de merit. Criteriile se vor referi la: capacitatea de exercițiu; deținerea diplomei de studii superioare în domeniul dreptului sau un alt act de studii în domeniul dreptului echivalent acestora, (inclusiv din străinătate sau URSS); lipsa de antecedente penale; cunoașterea limbii de stat; o experiență de cel puțin 8 ani efectiv lucrați în calitate de judecător, de cel puțin 6 ani efectiv lucrați în calitate de judecător al Curții Constituționale sau al Curții Europene a Drepturilor Omului, sau de cel puțin 10 ani efectiv lucrați în calitate de avocat, procuror sau profesor universitar în domeniul dreptului; reputația ireproșabilă; abilitățile profesionale necesare pentru funcția de judecător.

Criterii similare sunt folosite pentru selecția judecătorilor CSJ din Marea Britanie. Detaliile privind organizarea concursului și evaluarea candidaților vor fi stabilite de către CSM. Numirea judecătorilor CSJ se va face la propunerea CSM de către Președintele țării. Președintele va putea respinge candidatul motivat, însă CSM va avea dreptul să mențină această candidatură dacă pentru hotărâre votează cel puțin 2/3 din membrii Consiliului aflați în exercițiul funcției.

Judecătorul CSJ își va începe mandatul la data indicată în decretul de numire în funcție. Mandatul judecătorului încetează potrivit regulilor generale. Totuși, în vederea asigurării bunei funcționări a CSJ se propune ca judecătorul vizat, cu acordul acestuia, să continue activitatea la CSJ și după vârsta de 65 de ani, în baza

hotărârii Plenului CSJ, până la începerea exercitării mandatului de către noul judecător.

V. Organizarea internă a CSJ

CSJ va fi condusă de un Președinte selectat din rândul judecătorilor CSJ de CSM și numit de către CSM pentru un mandat de 4 ani. Se propune candidații pentru această funcție să fie identificați de către judecătorii CSJ înșiși, prin vot secret. Președintele Curții își exercită mandatul până la preluarea funcției de către următorul președinte. Rolul Președintelui CSJ se va axa în principal pe reprezentarea CSJ și coordonarea activității judecătorilor Curții. De asemenea, el va supraveghea activitatea Secretarului general al CSJ și a Secretarului general-adjunct al CSJ. Președintele CSJ va fi ajutat de un vicepreședinte al CSJ, numit conform procedurii de numire a Președintelui CSJ. Vicepreședintele substituie Președintele în caz de lipsă și exercită vacanța funcției de Președinte. El va putea exercita și alte sarcini delegate de Președinte, sau stabilite în Regulamentul CSJ.

Cele mai importante decizii ce țin de organizarea și administrarea instanței vor fi luate de către Plenul CSJ, cu votul majorității judecătorilor prezenți. Legea nu va prevedea atribuții ale Plenului CSJ în domeniul examinării cauzelor concrete. De asemenea, în cadrul CSJ va fi menținut Consiliul Științific. În componența acestuia vor fi incluși ca și în prezent teoreticieni și practicieni din domeniul dreptului.

Noua lege nu va impune crearea colegiilor specializate în cadrul CSJ. Acest lucru este menit să ofere o flexibilitate mai mare pentru CSJ. Totuși, colegiile pot fi create, dacă acest lucru va fi considerat necesar de către Plenul CSJ. Tot Plenul va stabili anual componența completelor CSJ.

Activitatea grefei CSJ și activitățile de uniformizare a practicii vor fi coordonate de **Secretarul general al CSJ**. Activitatea Serviciului administrativ va fi coordonată de **Secretarul general adjunct al CSJ**. Se propune ca durata mandatului acestora și procedura detaliată de selectare să fie stabilite în Regulamentul CSJ. În proiectul de lege va fi stabilit doar efectivul limită a Secretariatului CSJ, pe când structura internă a acestuia se va regăsi în Regulamentul CSJ. În context, subliniem faptul că această reformă nu presupune reducerea statelor de personal (asistenților, funcționarilor publici, personalului tehnic) din cadrul Secretariatului CSJ, ci doar o reorganizare internă a secretariatului respectiv.

VI. Evaluarea judecătorilor CSJ

Judecătorii CSJ și noii candidați la funcțiile de judecător vor fi supuși evaluării extraordinare de Comisia de evaluare care a fost creată în baza Legii nr. 26/2022.

Comisia de evaluare evaluează două aspecte: integritatea etică și averea actualilor judecători din CSJ, cât și a candidaților la funcțiile vacante din CSJ conform procedurii prevăzute de lege. Pentru efectuarea acestui exercițiu, se propune prelungirea mandatului Comisiei de evaluare (Comisia pre-vetting) cu încă un an.

În urma evaluării, Comisia de evaluare va întocmi un raport de evaluare, care va fi transmis CSM-ului pentru confirmare. Eșuarea acestei etape a evaluării va duce

la suspendarea și eliberarea din funcție a judecătorului și, potențial alte urmări ce țin de garanțiile și drepturile profesionale.

În cazul în care candidatul va promova prima fază a evaluării de către Comisia de evaluare, atunci CSM, prin intermediul Colegiului de evaluare a performanțelor judecătorilor va efectua evaluarea candidatului pe un al treilea criteriu – profesionalismul relevant funcției.

Judecătorii Curții care au promovat evaluarea integrității și cea profesională își vor continua activitatea în cadrul Curții, fără a fi necesară reconfirmarea acestora în funcție.

Se propune ca judecătorii CSJ care nu vor promova evaluarea profesionalismului să fie obligați să urmeze un curs special de formare la Institutul Național al Justiției (similar modelului din Albania), la finalizarea căruia vor avea dreptul de a ocupa locurile vacante în CSJ sau de a fi transferați în alte funcții vacante de judecător din curțile de apel sau judecătorii.

VII. Procedura de contestare

În ceea ce privește procedura de contestare, hotărârea Comisiei de evaluare cu privire la eșuarea evaluării va putea fi contestată la CSM, iar CSM va acorda judecătorului toate garanțiile unui proces echitabil.

Persoana care nu a promovat evaluarea integrității va putea contesta hotărârea CSM de confirmare/neconfirmare la CSJ, potrivit ordinii stabilite în Codul administrativ. În acest scop, în cadrul CSJ va fi format un complet din primii 3 judecători care au promovat evaluarea extraordinară. Completul dat va avea un caracter temporar, iar o data cu finalizarea procesului de evaluare judecătorii vor putea reveni la funcțiile deținute anterior.

Până la formarea acestui complet, dreptul de apel ar putea fi suspendat. Aceasta va depinde de momentul când va fi constituit completul specializat.

Persoana care a promovat integritatea, dar nu a promovat evaluarea profesională efectuată de Colegiul de evaluare a performanțelor din cadrul CSM, va contesta hotărârile respective potrivit ordinii generale prevăzute în Codul administrativ.

În cazul în care, între timp vor intra în vigoare modificările Codului administrativ, prin care competența de a examina contestațiile împotriva hotărârilor CSM va fi dată în sarcina CSJ, atunci acestea ar putea fi examinate de completul format din 3 judecători, menționat supra.

Suplimentar, se propune salariul pentru judecătorii CSJ care au promovat evaluarea sau care vor fi numiți conform acestei legi să fie majorat. Creșterea salariului este necesară pentru a exclude părăsirea sistemului de către judecătorii calificați, până la evaluare.

CERERE nr. 03/7421 din 18.08.2022
privind înregistrarea de către Cancelaria de Stat
a proiectului de Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție

Nr. crt.	Criterii de înregistrare	Nota autorului
1.	Tipul și denumirea proiectului	– Lege; – Lege cu privire la Curtea Supremă de Justiție.
2.	Autoritatea care a elaborat proiectul	Ministerul Justiției
3.	Justificarea depunerii cererii (indicația corespunzătoare sau remarca precum că proiectul este elaborat din inițiativa autorului)	- Proiect elaborat și promovat de către Ministerul Justiției. - acțiunea 3.4.1 din <i>Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022</i>, aprobat prin <i>Hotărârea Guvernului nr. 235/2021</i>; - obiectivul 1.2.2, acțiunea a) și obiectivul 2.2.2. din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025, aprobată prin <i>Legea nr. 211/2021</i>.
4.	Lista autorităților și instituțiilor a căror avizare este necesară	1. Consiliul Superior al Magistraturii; 2. Curtea Supremă de Justiție; 3. Curtea de Apel Chișinău; 4. Curtea de Apel Bălți; 5. Curtea de Apel Cahul; 6. Curtea de Apel Comrat; 7. Judecătoriile; 8. Consiliul Superior al Procurorilor; 9. Procuratura Generală; 10. Centrul Național Anticorupție; 11. Autoritatea Națională de Integritate; 12. Ministerul Finanțelor; 13. Ministerul Muncii și Protecției Sociale; 14. Comisia independentă de evaluare a integrității candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor; 15. Uniunea Avocaților;

		16. Universitatea de Stat din Moldova; 17. Universitatea Liberă Internațională din Moldova; 18. Academia de Studii Economice; 19. Institutul Național al Justiției; 20. Asociația Obștească „Centrul de Resurse Juridice din Moldova”; 21. Asociația Obștească „Institutul pentru Politici și Reforme Europene”; 22. Asociația Obștească „Vocea Justiției”; 23. Asociația Obștească „Centrul de analiză și prevenire a corupției”.
5.	Termenul-limită pentru depunerea avizelor/expertizelor	15 zile
6.	Numele, prenumele, funcția și datele de contact ale persoanei responsabile de promovarea proiectului	Diana MELENCIUC, Consultant principal, Direcția elaborare acte normative, tel.: 0 (22) 20 14 26, email: diana.melenciuc@justice.gov.md
7.	Anexe (<i>proiectul actului care se solicită a fi înregistrat, nota informativă cu documentele de însoțire</i>)	- Proiectul legii – 15 file; - Nota informativă – 10 file; - Analiza de impact – 15 file; - Avizul Ministerului Finanțelor – 4 file.
8.	Data și ora depunerii cererii	
9.	Semnătura	